

En kvalitativ studie om forberedelse

Hva er familieterapeutens tanker om å forberede seg til
samtale?

Bente Eilertsen

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Masteroppgave

Master i familieterapi og systemisk praksis

Antall ord: 25471

26.05.23

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

Forberedelse er et begrep som blir brukt i ulike sammenhenger, i forkant av at noe skal gjennomføres. Denne studien tar for seg fenomenet forberedelse i en familierapeutisk kontekst. Studiens problemstilling er: Hva er familierapeutens tanker om å forberede seg til samtale? Utvalget i studien består av fem familierapeuter, hvor tre kommer fra et familievernkantor, mens de andre to kommer fra familiesenter med henholdsvis oppfølging av foreldre og fosterforeldre. For å svare på problemstillingen har jeg valgt å benytte kvalitative intervju i en semistrukturert variant. Jeg har videre analysert data ved bruk av Interpretative Phenomenological Analysis.

Tre hovedfunn og tre underkategorier ble indentifisert:

1. Tanker om det praktiske arbeidet i forbindelse med forberedelse.
  - Relasjonens betydning i forberedende fase.
2. Forberedelse som en funksjonell del av det familierapeutiske arbeidet.
3. Systemisk forståelse som utgangspunkt for å møte klientenes historie.
  - Utvikling av en terapeutisk tilnær
  - Forståelsen av terapeutens egen erfaringskompetanse.

Funnene i studien er diskutert i lys av tidligere forskning og relevant teori. Studien avdekker at forberedelse til samtale er viktig. Det fremkommer allikevel som noe utfordrende å definere hva forberedelse innebærer. Men det viser seg et skille mellom det mentale og praktiske aspekt ved forberedelse. Studien viser at utdanning og erfaring er nøkkelpunkt. Familierapeutene viser til at de har som et minstekrav å «stille seg inn» på klienten. Forberedelse oppfattes som en prosess, hvor forberedelsesfasen og den innledende fase er nærliggende. Disse kan sees på som to deler av et fenomen, forberedelse til et samtaleforløp. Hvor innledende fase blir brukt til å forberede innholdet for den fremtidige samtaleprosessen, sammen med klienten.

Nøkkelord: Familierapi, forberedelse, samtale, allianse, samarbeid og relasjon.

Abstract

Preparation is a term that is used in a variety of contexts before something is being implemented.

This study examines the phenomenon of preparation, in a family therapeutic context.

The research question is: What is the family therapist's thoughts about preparing themselves for a dialogue? The selection consists of five family therapists, where three work in a family protection office. An two therapist work in a family center, that mainly follow up parents and foster parents.

To answer my thesis, I have chosen to use qualitative interviews in a semi-structured variant. I have further analyzed the data by using interpretative phenomenological analysis (IPA). Three main findings and three sub sections was identified.

1. Thoughts about the practical work in connection with preparation.
  - The importance of the relationship in the preparatory phase.
2. Preparation as a functional part of the family therapeutic work.
3. Systemic understanding as a starting point for meeting the client's history.
  - Development of a therapeutic approach.
  - Understanding of the therapist's own experiential competence

The findings of the study are discussed in the light of previous research and relevant theory. The study reveals that interview preparation is important. But it is difficult to define what preparation in the context of family therapy, contains. But it turns out a divide between the mental and practical aspects of preparation. The study shows that education and experience is keypoint. The family therapists say that they at least is "tuning in" on the client. Preparation is perceived as a process, where the preparation phase and the initial phase has a close relation. The initial phase is used to prepare the content for the future conversation process, together with the client.

Keywords: Familytherapy, preparation, conversation, alliance, cooperation, and relationships.

Forord

I dette forordet vil jeg takke de som har vært med på min reise, og bidratt til at denne masteren har vært mulig å gjennomføre.

Jeg vil først takke medstudenter og kollegaer som har bidratt med gode refleksjoner, gitt støtte, tatt imot mine hjertesukk, samt pushet meg videre.

Jeg vil takke familieterapeutene som så villig ble med på denne reisen, og takket ja til å la seg intervju. Dere var velvillige, inspirerende og raus med refleksjoner. Dette har bidratt til å belyse et tema som fremstår som noe avglemt. Deres inspirasjon gjorde at jeg valgte å holde fast på mine tanker om at forberedelse er viktig tema for en masteroppgave. Jeg er glad jeg gjennomførte det jeg startet på.

Jeg vil også takke Åse Holmberg som har vært min klasselærer siste to år. Takk for god støtte, motivasjon og en klem når jeg har trengt det.

Takk til Erna Henriette Dahl Tyskø for at du har vært med meg på reisen gjennom alle fire årene, som nå har endt i at jeg kan titulere meg som familieterapeut med mastergrad. Du har vært en stor støttespiller på ulike deler av reisen, takk for at du har hatt troen på at jeg skulle klare dette.

Takk til min gode veileder Lennart Lorås for konstruktiv og god veiledning. Takk for din tålmodighet, at du har svart på alle mine tusen spørsmål, og for at du har sendt tilbakemeldinger i et upåklagelig raskt tempo. Du er bare helt rå.

Til sist vil jeg takke de som står meg nærmest, min familie. Min mann Tommy, som har laget mat, stelt hus, luftet hund, og tatt imot og stått i alle mine opp og nedturer. Du har tålt min frustrasjon med verdens største tålmodighet. Og så takk til mine flotte voksne barn, som sammen med Tommy har heiet, trøstet og muntret meg opp, alt etter behov. Uten dere, min familie, hadde ikke dette vært mulig. Og ja, jeg er ferdig å studere nå... 😊

Stjørdal, 26.05.23

Bente Eilertsen

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
1.1	Begrunnelse for valg av tema	3
1.2	Problemstilling og forskningsspørsmål	3
1.3	Begrepsavklaring	4
1.4	Oppgavens oppbygging	4
2	Teori	6
2.1	Familie	6
2.2	Familieterapi	7
2.2.1	Systemteori	8
2.2.2	Sosialkonstruksjonisme	9
2.3	Forberedelse til samtaler	10
2.4	Sentrale familieterapeutiske elementer	14
2.4.1	Allianse og terapeutiske ferdigheter	14
2.4.2	Etikk i terapeutisk praksis	15
2.4.3	Forforståelser	15
2.4.4	Makt	16
2.4.5	Diskurs	17
2.4.6	Resonans	18
2.4.7	Samarbeidende-dialogisk familieterapi	18
2.4.8	Ikke-vitende holdning	19
2.4.9	Narrativ terapi	20
2.5	Aktuell forskning	21
3	Metode	24
3.1	Vitenskapsteoretisk ståsted	24
3.2	Kvalitativ tilnærming	25
3.2.1	Kvalitativt forskningsintervju	26
3.2.2	Utvalg og rekruttering	27
3.2.3	Presentasjon av informantene	28
3.2.4	Utforming av intervjuguide	28
3.2.5	Gjennomføring av intervjuene	29
3.2.6	Transkribering	30

3.3	Analyse	31
3.3.1	Interpretative Phenomenological Analysis.....	31
3.3.2	Stegene i analysen	31
3.4	Reliabilitet, validitet og overførbarhet.....	34
3.5	Etiske vurderinger.....	35
3.6	Forforståelse og refleksivitet	36
4	Presentasjon av funn.....	37
4.1	Tanker om det praktisk arbeidet i forbindelse med forberedelse	38
4.1.1	Relasjonens betydning i forberedelsesfasen.....	42
4.2	Forberedelse som en funksjonell del av det familierapeutiske arbeidet	44
4.3	Systemiske forståelse som utgangspunkt for å møte klientens historie.....	46
4.3.1	Utvikling av en terapeutisk tilnærming.....	48
4.3.2	Forståelse av terapeutens egen erfaringskompetanse.....	51
4.4	Sammendrag	53
5	Diskusjon.....	55
5.1	Tanker om det praktiske arbeidet i forbindelse med forberedelse.....	55
5.2	Forberedelse som en funksjonell del av det familierapeutiske arbeidet	60
5.3	Systemisk forståelse som utgangspunkt for å møte klientens historie	66
5.4	Forståelse av terapeutens egen erfaringskompetanse	69
6	Avslutning	71
6.1	Implikasjon for praksis	71
6.2	Implikasjon for forskning	72
6.3	Mulige svakheter ved studien	72
6.4	Avsluttende kommentar.....	73
	Litteraturliste	74
	Vedlegg 1 - NSD godkjenning	78
	Vedlegg 2 - Informasjonsskriv	82
	Vedlegg 3 - Samtykkeskjema.....	86
	Vedlegg 4 - Intervjuguide	88
	Vedlegg 5 - Transkribering	91
	Vedlegg 6 – Eksempel på analyseprosess	92
	Vedlegg 7 – Teoretisk oversikt i analysen	94

1 Innledning

I denne studien ønsket jeg å undersøke hvordan familieterapeuter forbereder seg til samtale. Relasjoner er vanskelige og krevende, i tillegg til at de kan være spennende og givende. Gjennom familieterapistudiet har jeg vært i en kontinuerlig endring både som privatperson og som familieterapeut. Jo mer kunnskap jeg har fått, jo mer mot har jeg fått til å invitere til tema i samtaler og stille spørsmål. Samtidig har jeg blitt økt nysgjerrig på hvem jeg er i møte med den andre, og hvordan opplever den andre å bli møtt av meg. Jeg har selv erfaringer fra samtaler både privat og offentlig, på godt og vondt, og har gjort meg noen tanker om hvordan jeg ønsker å bli møtt og forstått.

Dette er mitt bidrag i et forsøke på å få økt kunnskap om fenomenet forberedelse.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Jeg har hentet inspirasjon til mitt forskningsprosjekt både fra tidligere, men også nåværende kollegasystem. Jeg jobber ved et familiesenter. Familiene som kommer til oss søkes inn av barnevern eller Bufetat. Her møter jeg mennesker som antas å ha kjent på maktesløshet over å miste kontroll over egen livssituasjon, og med fare for å miste barna sine.

I kollegasystemene har det vært drøftet hvordan vi best kan ta imot familiene, og hvordan skape godt grunnlag for å hjelpe dem til å klare seg bedre. Vi har drøftet hvem er vi i møtet og hva gjør vi når vi tar imot nye familier. Fokuset i oppgaven vil være på hvordan familieterapeuten forbereder seg til samtaler. Jeg vil videre presentere de funn som virker fremtredende i denne sammenheng.

Jeg håper med dette at oppgaven kan inspirere til faglig og personlig utvikling, både for meg selv og andre familieterapeuter.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Med bakgrunn i ovennevnt tema har jeg valgt følgende problemstilling:

«Hva er familieterapeuters tanker om å forberede seg til samtale?»

Jeg har valgt to forskningsspørsmål for å belyse problemstillingen:

- 1) Hva/hvordan tenker familieterapeuter at hen må forberede seg til samtale?
- 2) Hva er familieterapeuters tanker om hvordan deres private liv og profesjonelle erfaringer, påvirker hvordan de forbereder seg til samtaler?

1.3 Begrepsavklaring

Definisjon og begrep i forhold til forberedelse kan være mange. En betydning er at man innstiller seg og gjør seg mentalt klar til det som skal skje. En annen betydning er at man gjør seg klar og øver på noe i forkant av, eksempelvis en arbeidsoppgave (NAOB, 2023).

I denne oppgaven handler begrepet «forberedelse» i hovedsak om prosessen før en samtale starter. Men jeg vil også undersøke behov for forberedelse i et samtaleforløp.

Noe av litteraturen som er benyttet i oppgaven var utgitt på engelsk. Når jeg har henvist til litteraturen har jeg valgt å oversette teksten til norsk.

Jeg vil i oppgaven bruke begrep familieterapeut og terapeut, når jeg har behov for å titulere hvem som sier hva av fagpersonene som er intervjuet i studien. Jeg har valgt å si hjelpeapparatet når jeg titulerer tverrfaglig kontekst, eksempelvis de som sender henvisning til institusjonene informantene jobber ved. Jeg har valgt å bruke «familie» og «klient» i stedetfor pasienten, mor/far, øvrig familien og nettverk, og «hen» i stedetfor han eller henne. Dette for å forenkle språket i oppgaven.

1.4 Oppgavens oppbygging

Studien er delt inn i seks kapitel, hvor første kapitel er ei innledning hvor jeg presenterer valg av tema for forskningen. I kapitel to redegjør jeg for relevant teori og annen forskning, med utgangspunkt i studiens problemstilling.

I kapitel tre redegjør jeg for studiens metodologi. Innledningsvis i delen om metode beskrives studiens vitenskapelige forankring, før den kvalitative tilnærmingen beskrives. Her redegjør jeg for hvorfor jeg har valgt kvalitativ tilnærming og innsamling av data. Videre

redegjør jeg for analyse ved hjelp av analysemetode Interpretative Phenomenological Analysis. Avslutningsvis vurderes studiens validitet og relabilitet, samt at jeg redegjøre for noen etiske vurderinger og utfordringer, overførbarhet og egen forforståelse.

I kapitel fire presenteres hovedfunn og underkategorier som ble identifisert via Interpretative Phenomenological Analysis.

Mens jeg i kapitel fem diskuteres studiens funn i forhold til problemstillingen, og opp mot relevant teori og forskning. Avslutningsvis vil jeg i kapitel seks, vise til implikasjon for praksis og forskning, mulige svakheter i studien og avsluttende kommentar.

2 Teori

For å gi en forståelse av grunnlaget denne studien utspringer fra, vil jeg i oppgavens første del presentere teori som er relevant for denne studien.

Jeg vil starte med å redegjøre for begrepet familie slik begrepet anvendes i dagens samfunn. Videre vil jeg redegjøre for begrepet familieterapi, og i den forbindelse beskrive systemteori og sosialkonstruksjonisme.

Deretter vil jeg redegjøre for betydningen av begrep som omhandler fenomenet forberedelse, for så å presentere noen sentrale elementer fra de perspektivene som gis mest plass i familieterapiutdanningen i Norge. Disse perspektivene kan langt på vei sies å være mye av det faglige fundamentet til familieterapeutene jeg har intervjuet i denne forskningen.

Avslutningsvis vil jeg vise til annen forskning som kan relateres til denne studien med bakgrunn i fenomenet forberedelse.

2.1 Familie

Denne studien er basert på intervjuer med terapeuter som forbereder seg til samtaler med familier og klienter. Jeg vil nå presentere begrepet «familie», slik begrepet anvendes og slik en forholder seg til begrepet i familieterapien.

En familie, slik vi ofte tenker om begrepet, består av mor, far og barn, og den omfatter gjerne flere generasjoner. Dette har over tid endret seg, og dagens såkalte «ny-familie» inkluderer ofte flere personer utover bare de biologiske båndene. En ny-familie kan bestå av to foreldre av samme kjønn, adopterte barn og barn der foreldrene har benyttet seg av ulike former for assistert befruktning. Dessuten kan familien ha knyttet seg til viktige nære personer basert på stabile og kontinuerlige intimitetsforhold (de Flon, 2019, s.16). Selv om familieformene har endret seg har familien som sosial institusjon fortsatt grunnleggende betydning i folks liv. Det er i familien vi har vårt utgangspunkt. Det er i familien vi formes og endres når det gjelder kulturelle tradisjoner, normer og verdier, både emosjonelt og

økonomisk (Nova, 2020, s. 11). Med bakgrunn i dette utsagnet fremstår det som viktig at terapeuten har med seg et bilde av hele familiesystemet når de forbereder seg til samtaler.

2.2 Familieterapi

Terapeutene i denne forskningen er alle utdannede familieterapeuter. Jeg vil nå presentere begrepet familieterapi, for å beskrive noen av tankene som ligger bak det faglige grunnlaget til familieterapeutene.

Familieterapi er et utspring av psykoterapi. Psykoterapi kjennetegnes ved at minst to mennesker møtes, der den ene er en profesjonell hjelper, her familieterapeut, mens den andre er en klient som søker hjelp (Tilden & Vrabel, 2021, s. 89).

Familieterapi slik den fremstår i dag, inneholder et mangfold av retninger som alle er plassert under «paraplybetegnelsen» familieterapi (Lorås & Ness, 2019, s. 6; Anderson, 2019, s. 199-200). Metodene familieterapeutene har tilegnet seg kunnskap om er blant annet strukturell terapi (Michaelsen, 2019), samarbeidende-dialogisk familieterapi (Anderson, 2019), løsningsfokusert terapi (Aambø, 2019) og narrativ terapi (Madigan & Nylund, 2019; White, 2007). Familieterapeutene benytter seg gjerne av en eller flere av disse retningene når de har samtaler. I forberedelsesfasen anses det som nyttig at terapeuten tenker over hvilke retninger som passer best for den enkelte klient eller familie, og da med utgangspunkt i klienten eller familiens utfordring slik den innledningsvis fremstilles for terapeuten.

I oppstarten av den familieterapeutiske retningen handlet familieterapi om kommunikasjon i et dyadiske system, altså mellom to personer. Selv om det i dagens samfunn er flere «nye» varianter av familiekonstellasjoner, er familien som nevnt fortsatt preget av sterke avhengighetsbånd mellom generasjoner. Det viser seg at familietilhørighet har betydning for hvordan individet klarer seg gjennom livet på godt og vondt. Og det er i familiesystemet man tenker at en familieterapeutisk behandling kan ha best effekt. Dette fordi familieterapeuten jobber med klienten, men også familien som representerer et større og helhetlig system rundt klienten. de Flon (2019) sier at familiemedlemmene kan bidra og gi støtte til å opprettholde positive endringsmønstre som skapes underveis i terapien (s. 17-18). Dette

gjør familierapi til en effektiv tilnærming både for internaliserte, eksternaliserte og relasjonelle vansker (Lorås & Ness, 2019, s. 5).

Kontekst betyr sammenheng, og kan forklares med observasjonsrammen man forstår et fenomen ut fra. Det som er spesielt med familierapi er at det er relasjonen mellom familiemedlemmene som er i fokus, og ikke den individuelle egenskaper alene (de Flon, 2019, s.15). Innenfor familierapi inviteres alle deltagerne til å bidra aktivt inn i samtalen og si noe om relasjonen seg imellom. Ifølge Gregory Bateson kan ikke fenomenet sees uavhengig av den konteksten det oppstår i, og «alle mennesker påvirkes av og påvirker de mennesker man er i en relasjon til» (de Flon, 2019, s. 15).

Ved at alle får mulighet til å si hva de tenker, skapes større muligheter for positiv utvikling fremover. Familierapi blir derfor en arena hvor utfordrende tanker, følelser og erfaringer kan avdekkes på en måte som gjør det mulig å hjelpe individet og familien til å finne andre måter å samhandle på. På den måten kan negativ og uønsket symptomtrykk og adferd begrenses (de Flon, 2019, s. 15).

2.2.1 Systemteori

For å forstå hvilke tanker og hva slags forståelse familierapeuten har når de forbereder seg til samtale, er den systemiske teorien et betydningsfullt bidrag. Systemisk familierapi hadde sin begynnelse på 1950-tallet, men er relativt nytt i Norge. Den var inspirert av system- og kommunikasjonsteorier, og ble påvirket blant annet av biologen L.V. Bertalanffy og Gregory Bateson (de Flon, 2019, s. 20).

Det systemiske feltets største paradigmeskifte skjedde fra en postmoderne filosofisk retning. Dette var som følge av det systemiske paradigmet som «... representerer et brudd med det mekaniske paradigmet med individperspektiv og en lineær årsaksforklaring og introduserer relasjonsperspektivet og sirkulære prinsipper som et alternativ til individperspektivet» (Jensen, 2016, s. 17). Ved å se helheten i pasientenes liv i et nytt perspektiv, var Bertalanffy opptatt av at helheten av pasienten og problemet måtte være noe mer enn summen av delene (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s. 26). Som Lorås (2021) sier om sirkulær forståelse så «... vil det si at terapeuten ikke ser klientens vansker som noe «i» individet, men som et resultat av relasjonelle utfordringer» (s.74), hvor utfordringen er deler av hele mennesket.

Med det mener Lorås (2021) at klientens utfordringer sirkulært påvirker og påvirkes gjennom interaksjon (s. 74).

Terapeutene var nå opptatt av å se på relasjonene og hvordan fenomen ble sett på i samspill med hverandre, og ikke bare individuelt (Johnsen & Torsteinsson, 2016; Jensen og Ulleberg, 2017). Når familieterapeuten får en henvisning, kan terapeuten punktuere på deler av klientens historie som terapeuten finner interessante. Videre kan terapeuten i innledende fase utforske elementene i klientens historie sammen med klienten selv. Her blir terapeutens evne til å skape en god relasjon med klienten viktig. Bateson var grunnleggeren av kommunikasjonsteori, og han var opptatt av epistemologi i form av hva og hvordan virkeligheten kan forstås, og hvordan vi kan få kunnskap om denne. Bateson sier at det er innenfor kommunikasjonen at et sirkulært samspill kan skje (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 86-88; Jensen, 2016, s. 26-27).

Familieterapeutens forståelse av klientens kart og terreng er noe av det Bateson var opptatt av i denne prosessen. Kart betegner de ideer vi har om vår forståelse, tolkning og konstruksjon av virkeligheten, mens terreng betyr den ytre verden som er klientens virkelighet (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 88-89; Jensen, 2016, s. 32-33). Hva terapeuten punktuerer på når de forbereder seg, har betydning for hvordan terapeuten og klienten i sirkulært samspill konstruerer en beskrivelse og skaper en tolkning. Bateson var også opptatt av annen-ordens kybernetikk, som beskriver at terapeuten blir en del av systemet til klienten (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 26-27). Familieterapeuten kan ikke forstås som en utenforstående reparatør av klientens utfordring, men som en aktiv del av helheten (Mosgaard, 2003, s. 9). Hva terapeuten velger å punktuere på kan både i forberedelse og i innledende fase være av betydning for å unngå stagnasjon, og for å skape nødvendig bevegelse slik at klienten kommer videre i sin prosess. Her blir terapeutens rolle viktig i det å være en aktiv støttespiller for klienten.

2.2.2 Sosialkonstruksjonisme

Måten familieterapeuten beskriver og gir mening til et fenomen henger sammen med de relasjoner og kontekster terapeuten er en del av. Hvordan familieterapeuten forstår og tenker om fenomenet forberedelse avhenger av de meningsbærende konstruksjonene.

Systemisk familierterapi er grunnlagt i et sosialkonstruksjonistisk perspektiv, og bygger på at vi konstruerer verden gjennom våre sosiale relasjoner (Gergen & Gergen, 2016, s. 8).

Familierapeutene vil sett ut fra et sosialkonstruksjonistisk perspektiv ikke jobbe ut fra at et fenomen kan beskrives bare ut fra en objektiv virkelighet, men søke felles forståelse med klienten. Gergen (2016) sier at alt vi oppfatter som sannheter er sosialt skapt, og ingenting er virkelig før vi er enige om at det er slik (s. 9).

For å lykkes med å skape en relasjon til klienten, er det avgjørende at man gjensidig forstår budskapet i det som sies. Språkets betydning er slik sett viktig siden det er via språket vi kommuniserer. Mennesket beskriver sin verden via språket, og språket er derfor sosialt skapt (Johnsen & Thorsteinsson, 2015, s. 33-34 og s. 150-151). Som Kennet Gergen sier, «vi kommuniserer, derfor er vi» (Jensen, 2016, s. 61). Språket er med på å skape rammer for tilværelsen, og det hjelper oss med å finne ut hva som er betydningsfullt og ikke. Det er gjennom språket vi både har og gir makt, og slik kan vi påvirke og skape endring (Anderson, 2003).

En familierapeut med sosialkonstruksjonistisk perspektiv på kommunikasjon, slik som i denne studien, vil stille spørsmål ved beskrevne konstruksjoner for å undersøke om de er hensiktsmessige (Lorås et al., 2021, s. 23). Eksempelvis kan terapeuten stille seg kritisk til henvisninger fra andre i hjelpeapparatet. I profesjonell praksis kan terapeuten kjenne på en frihet ved å godta at mennesker er ulike og har ulike behov. Det anses heller ikke som mulig å finne en perfekt løsning eller svar på et fenomen (Gergen & Gergen, 2016, s. 35).

Mosgaard (2003) sier at verden på mikronivå er skapt i relasjoner, mens på makronivå er vi påvirket gjennom kultur og diskurser (s. 11). Terapeuten kan slik søke å finne nyttige løsninger på utfordringen sammen med klienten.

2.3 Forberedelse til samtaler

Det er ansett som viktig at terapeuten bidrar til å skape en positiv arbeidsrelasjon til familien og klienten de skal ha samtale med. Et samtaleforløp vil være ulikt både ut fra konteksten man befinner seg i, terapeutens personlige stil og ikke minst klientens behov.

Denne interaksjonen kan utfordre måten vi forbereder oss på fra starten av et samtaleforløp og videre i en samtaleprosess. For å gi et innblikk i hva interaksjon bør inneholde, vil jeg redegjøre for Lawrence Shulman sin «interaksjonistiske modell» (Tysnes, 2021; Shulman, 2004) og «faser i relasjonelle samtaler» i et systemisk perspektiv slik de presenteres av Lennart Lorås (Lorås, 2021, s. 67-80). Presentasjon tar kun utgangspunkt i forberedelsesfasen og innledende fase, siden studiens problemstilling handler om forberedelse til samtale.

Lawrence Shulman var kritisk til den medisinske modellen, hvor den profesjonelle stiller en diagnose og gir klienten behandling deretter (Tysnes, 2021, s. 49). Shulman ønsket å se på hvordan terapeuten kan skape endring sammen med klienten, og beskriver modellen som en praksismodell hvor terapeuten er opptatt av betydningen interaksjon har på forholdet mellom hjelper (her terapeuten) og klient.

Shulmans interaksjonistiske modell er delt inn i fire faser; forberedelsesfase, åpningsfase, arbeidsfase og avslutningsfase (Christiansen, 2021, s. 44). Det som skiller Shulmans modell fra andre modeller er vektlegging av forberedelsesfasen. I forberedelsesfasen var Shulman opptatt av måten terapeuten forberedte seg til møte med klienten på. Dette kalte Shulman (2004) for «tuning in», oversatt til «å stille seg inn på» (Tysnes, 2021, s. 52-58). I dette legger Shulman at terapeuten bør reflektere over hvordan terapeuten forstår klienten. Lorås (2021) sier at «å reflektere over sine egne fordommer og forforståelser knyttet til de temaene vi skal arbeide med, er avgjørende for alt relasjonelt arbeid» (s. 68).

Shulman var opptatt av at terapeuten både har et privat og profesjonelt «jeg». Han sier at terapeuten er på sitt beste når hen klarer å være begge deler, og at terapeuten fremstår som ekte når hen deler fra eget liv og viser egne følelser. Dette er et viktig punkt i den interaksjonistiske modellen til Shulman (2004). Ved å sette ord på og være bevisst egne følelser vil terapeuten kunne utvikle empati for klienten, noe som vil bidra til at terapeuten lettere er i stand til å ta opp autoritetstema (Tysnes, 2021, s.52). Med dette som en intellektuell og emosjonell tilnærming vil terapeuten være i stand til å kunne tåle og håndtere både sine egne og klientens tabuer og følelser, som uten forvarsel kan komme til uttrykk i rommet (Tysnes, 2021, s. 58; Shulman, 2004, s. 78-79).

Terapeutens kjennskap og forventninger både til eget, men også klientens non-verbale språk og indirekte signaler, er ansett som viktig. Terapeuten kan med sitt negative kroppsspråk bidra til å lukke kommunikasjonen. Et eksempel kan være hvis terapeuten med ansiktsuttrykk viser avsky for det som snakkes om (Tysnes, 2021, s. 57-58; Shulman, 2004, s. 97).

Shulman (2004) var også opptatt av at terapeutens arbeidskontekst kan påvirke terapeut i form av å gjøre klienten til en stereotypi, noe som kan blokkere muligheten for å skape god relasjon mellom terapeut og klient (s. 123-125). At terapeuten evner å være transparent under forberedelsesfasen, vil i et slikt tilfelle være nyttig for å se klienten på en mer åpen måte.

Shulmans åpningsfase handler om første møte med klienten, hvor terapeuten jobber for å legge til rette for god allianse med klienten (Shulman, 2004; Lorås, 2021). Dette fremstår som en forberedelse til en relasjonell samtaleprosess, og ikke bare til en samtale. Det er mange likheter mellom den interaksjonistiske modellen og de fire fasene i relasjonelt arbeid som Lennart Lorås har presentert i sin bok. Lorås har delt fasene inn i; forberedelsesfase, innledende fase, midtre fase og avsluttende fase (Lorås, 2021, s. 67-78).

Også Lorås (2021) legger vekt på forberedelsesfasen, hvor terapeuten etterstreber «å stille seg inn på» klienten (s. 68). Lorås (2021) sier at terapeutens evne til å reflektere over egne tanker og følelser før de møter klienten, er viktig for å møte klienten på en følelsesmessig transparent måte (s. 68). Lorås (2021) sier videre at det er først når terapeuten er bevisst egne holdninger og følelser, at disse kan settes til side (s. 68). Dette er noe terapeuten bør reflektere over gjennom hele samtaleprosessen, og ikke bare når de forbereder seg til første samtale. Selv om det kan være utfordrende «å stille seg inn på» klienten, bør terapeuten etterstrebe dette som et minstekrav. Ut fra sosialkonstruksjonistens perspektiv blir vi påvirket av de kontekster og kulturer vi befinner oss i, og også klientens behov antas å være i kontinuerlig endring fra samtale til samtale (Lorås, 2021, s. 21-23). Det som var mål for forrige samtale, trenger ikke å være tema for neste samtale, og så videre.

«Å stille seg inn på» familien og klienten kan ifølge Lorås (2021) være et farefullt område og bevege seg inn på (s. 68). En systemisk inspirert terapeut vil forberede seg ved å koble seg på

samtalen, noe som kan gjøres ved at terapeuten «leser seg opp på» bestillingen eller notatene fra forrige samtale, og likevel møte klienten med åpent sinn (Lorås, 2021, s. 68). Hvis terapeuten ikke klarer å møte klienten med en transparent holdning kan terapeuten stå i fare for å være for styrende i enkeltsamtaler og i samtaleprosesser (Lorås, 2021, s. 68). Det er fordi terapeuten kan ha en mening om hva som bør eller skal punktueres på, men som ikke nødvendigvis stemmer overens med klientens behov. Dette betyr at terapeuten under forberedelsen må evne å ramme inn hver enkelt samtale ved å sjekke ut hva som er målet for akkurat denne samtalen (Lorås, 2021, s. 70).

Lorås (2021) vektlegger også den innledende fasen. Om den innledende fasen sier Lorås (2021) at for å lykkes med relasjonelle samtaler må klienten føler seg møtt av terapeuten, på en ikke-fordømmende måte. Dette henger sammen med måten terapeuten under forberedelsen klarer «å stille seg inn på» klienten. Innledende fase kan ses på som en forberedelse til et videre samtaleforløp, fordi man her sammen med klient legger grunnlaget og en plan for det videre samarbeidet. Terapeuten sin evne til å uttrykke empati er et viktig element også i den innledende fasen. Lorås (2021) sier at «å uttrykke empati innebærer terapeutens evne til å ta vare på og akseptere klienten basert på en omsorgsfull, medfølende og varm holdning ...» (s. 68). Terapeuten bør etterstrebe å gi uttrykk for et ønske om å hjelpe klienten. Terapeuten kan bidra til å trygge klienten ved å gi informasjon om stedet de er kommet til, om taushetsplikt, hvem terapeuten er og lignende (Lorås, 2021, s. 69). Dette for å tydeliggjøre konteksten klienten er kommet til.

Dessuten er det ansett som nyttig å ha en samtale med klienten om samtalen. Dette for å avklare hvordan klienten ønsker å bli møtt og hva slags erfaringer klienten har fra tidligere terapi. Som en felles kontrakt for arbeidet, er det også ansett som nødvendig å avklare klientens ønsker for samtalen, søke å bli enige om mål for enkeltsamtaler og videre samtaler (Lorås, 2021, s. 68-71). En familierapeut med en sosialkonstruksjonistisk holdning vil her si at det ikke handler om at terapeuten skal løse problemet, men heller hjelpe klienten til å oppløse dem (Anderson & Goolishan, 1988). For å yte riktig type hjelp fremstår det som viktig at det er en tydelighet rundt klientens utfordring, og at terapeuten får kjennskap til problemstillingen klienten ønsker hjelp til.

2.4 Sentrale familierapeutiske elementer

Jeg vil nå redegjøre for noen begrep som kommer frem som betydningsfulle for familierapeutens tanker i forbindelse med forberedende fase. Systemteori setter rammen for den familierapeutiske konteksten, og noen av begrepene jeg vil presentere faller inn under paraplybegrepet familierapi.

2.4.1 Allianse og terapeutiske ferdigheter

For å skape gode behandlingsresultater er det vist at terapeutens evne til å skape allianse tidlig i prosessen er av betydning, og tydeliggjøre at egenskapen og ansvar i hovedsak ligger hos terapeuten, og ikke bare hos klienten (Tilden & Vrabel, 2021, s. 92). Allianse er hensiktsmessig for å ha en god relasjon med klienten. Det fremkommer her som viktig at terapeuten har tanker om sitt ansvar i den forberedende fasen, da spesielt for hvordan allianse kan skapes med klienten. Klienten kan ha erfaring fra tidligere terapi som har skapt utrygghet og frykt, noe som gjør at tiden det tar for etablering av allianse vil være ulikt fra klient til klient (Tilden & Vrabel, 2021, s. 94). Lorås (2021) sier at terapeuten bør forberede seg på å gå «parallelt» med klienten og bruke hensiktsmessig tid for å gjøre klienten trygg.

Bordins hevder at terapeutisk allianse er «... en forståelse av terapien som et felles og gjensidig prosjekt der klient og terapeut bidrar ved å bli enige om mål og midler» (Tilden & Vrabel, 2021, s. 92). Ved at terapeuten har forberedt seg til samtalen fremstår hen som profesjonell, noe som kan bidra til at klienten føler seg trygg også på metoden som anvendes i terapien. For å bygge allianser er det nødvendig at terapeuten forstår den individuelle klientens situasjon, uten at terapeuten tar parti med en eller flere i familiesystemet (Tilden & Vrabel, 2021). Tilden og Vrabel (2021) sier at klienten må ha tiltro til at familierapeuten kan hjelpe innenfor en behandlingskontekst som føles trygg og ivaretagende (s. 92). Det er viktig å stimulere klienten til å tørre å våge seg utenfor den trygge rammen hen befinner seg i, og oppmuntre klienten fra starten av et behandlingsforløp og videre til aktiv deltagelse i egen prosess (Tilden & Vrabel, 2021, s. 100). For å lykkes med dette anses det som nødvendig at alliansen er skapt.

2.4.2 Etikk i terapeutisk praksis

Etikk er det første man bør tenke på når man skal samhandle med andre mennesker (Lorentzen, 2011, s. 144). Å være bevisst de etiske aspektene blir slik det presenteres her, det første terapeuten bør tenke på når han skal forberede seg til samtale. Dette ved at terapeuten hele tiden må ta standpunkt til klienten, og reflektere over sine egne handlinger i relasjon med klientene. Mikhail Bakhtin sier: «Etisk ansvarlighet definerer derimot relasjonen mellom en selv og den andre» (Lorentzen, 2011, s. 144). Det er ikke plikter eller regler som opprettholder etikk, men måten terapeuten arbeider med seg selv på.

I alle relasjoner, både private og profesjonelle, blir vi berørt av ulike etiske aspekter. Etikk sier noe om hvordan vi bør handle, og kan defineres som et sett med moralske prinsipper om hva som er rett og galt (Shulmann, 2004, s. 127). I den forberedende fasen er terapeutens evne til å ivareta det etiske perspektivet av betydning. Et eksempel kan være når terapeuten forvalter informasjon hen har fått i forkant av en samtale via henvisninger eller notater, noe som vil kunne være avgjørende for måten terapeut møter klienten på.

2.4.3 Forforståelser

Forforståelse kan beskrives slik som Johannessen et al. (2003) sier at «alle mennesker møter verden med en forforståelse, med kunnskap og oppfatninger om virkeligheten, som vi, svært ofte ubevisst, bruker til å tolke det som skjer rundt oss» (s. 34).

Hans-George Gadamer (1900-2002) sier at mening og forståelse skjer på bakgrunn av en forforståelse av et fenomen vi allerede har. Dette kan også kalles for fordommer, noe som oftest har et negativt fortegn. Gadamer mente at det nettopp er våre fordommer som gjør oss i stand til å forstå, ved at vi er nysgjerrig på den andre. I en slik forståelse kan fordommer også være nyttig, fordi det gir oss mulighet til å være kritisk reflekterende, noe som gir ny viten (Thomassen, 2018, s. 86-86).

Maurice Merleau-Ponty (2012) var opptatt av at vi kjenner på forståelse både gjennom tanker og kroppen. I det uttrykte han at kroppen utgjør et perspektiv, som gjør at vi gjennom kroppen erfarer, oppfatter oss selv og verden rundt oss (Merleau-Ponty, 2012, s. 209). Vi kan si at kroppen blir som et nullpunkt fordi vi sanser og forstår gjennom kroppen. Et eksempel

på kroppslig uttrykk kan være smerte eller ubehaget terapeuten kan kjenne på, i enkelte situasjoner terapeuten oppholder seg i, også under forberedelser. Eksempelvis hvis terapeuten av en eller annen årsak gruver seg til å møte klienten.

2.4.4 Makt

Familieterapeutens kunnskap om makt og hvordan denne kan komme til uttrykk, antas å ha betydning for denne studien. Det sies at det fins aspekt av makt i alle relasjoner, og gjennom en maktfri dialog og frie diskurser kan terapeuten ha som mål å lære seg å innta den andres ståsted (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 72-74). Terapeutens forståelse for hvordan familiene og klienten opplever makten, er viktig for å skape en god relasjon og allianse.

Den franske filosofen og idehistorikeren Michael Foucault (1926-1984) har hatt stor betydning for begrepet makt og diskurs, og betydningen dette har i praksis. Foucault var opptatt av makt i ulike former, også når man har en hjelpefunksjon (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 73).

Vi kan dele makten inn i flere typer makt (Jensen, 2016, s. 62). Tradisjonell makt er mest synlig og kontekstavhengig, som for eksempel i NAV og barnevernet (Jensen, 2016, s. 62). Familieterapeuten kan anta at familiene kjenner at de møter på tradisjonell makt, når de eksempelvis henvises til et familiesenter. Dette fordi de kan være henvist til familiesenter mot sin vilje.

Moderne makt handler om hvordan vi blir og forstår oss selv i påvirkning av eksempelvis media, trender og reklame (Jensen, 2016, s. 63; Jensen & Ulleberg, 2017, s. 73). Jensen (2016) sier at «den moderne makten former mennesket i sitt bilde og tvinger menneskene inn i en selvforståelse som er undertrykkende og preget av mangel på frihet» (s.63).

Terapeutens holdninger til diskursene i den moderne makten antas å ha betydning, og kan begrense terapeutens frihet i terapirommet. Her vil det være nyttig at terapeuten søker å forstå klientens diskurs, og viser respekt for den måten klienten forstår sin egen livsverden og sine handlingsmønstre.

Jensen og Ulleberg (2017) sier at makt mellom familieterapeut og klient antas å være asymmetrisk. Det sies at profesjonsutøveren, her terapeuten, har både definisjonsmakt og

institusjonell makt. Det betyr at terapeuten beskriver virkeligheten slik terapeuten forstår den i et profesjonelt språk. Her kommer terapeutens forståelse av det som står i henvisningen inn. Terapeuten kan la seg farge av det andre i hjelpeapparatet har konkludert om klienten (s. 198). Terapeuten kan også foreslå mål og endring på tross av klientens egen forståelse av virkeligheten og ønske for eget liv (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 199).

Eksempelvis kan terapeuten med sin «ekspert-viten» sette klienten i en tenkt dårligere posisjon, som «den skyldige» for problemet i familien (Thomassen, 2018, s. 120). En konklusjon om at klienten er «den skyldige», får på denne måten makt fordi konklusjonen blir fortolkningsrammene for mange av livets fremtidige hendelser (Holmgren, 2010, s.35).

Diskursen terapeuter er en del av, har ofte de riktige sannhetene om klientene, og Foucault beskrev disse som disiplinære systemer som har de gjeldende svar for hva som er rett, galt, normal, sunt og så videre (Jensen, 2019, s. 80). Terapeutens evne til å være transparent og være bevisst forforståelsen som hen kan få ved å lese henvisninger, blir i forberedende fase viktig.

2.4.5 Diskurs

Familieterapeutene vil være påvirket av de diskurser som influerer deres fagfelt, de diskurser som deres arbeidssted er inspirert av, samt diskurser de er påvirket av i sitt eget private liv.

Diskurs betyr «tale, samtale og drøftelse» (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 74). Vi kan forklare diskurs ved å si noe om «hvordan ulike grupper vil utvikle ulike måter og forstå og omtale virkeligheten på. Vi snakker, føler og handler ut fra diskursen vi deltar i» (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 74).

Måten familieterapeuten snakker om et fenomen på er av betydning siden diskursens uttryksform blant annet skjer gjennom språket. Eksempelvis er det innenfor en diskurs en implisitt enighet om at de verdier og forestillinger man legger i det man snakker om, er de som gjelder (Øfsti, 2017, 18-19). Det diskursive språket bidrar på en slik måte til at språket kan gi makt, som igjen kan føre til sosiale konsekvenser for klienten (Gergen & Gergen, 2016, s. 28). Hvordan familieterapeuten forstår betydningen henvisningen fra hjelpeapparatet, vil eksempelvis kunne legge føringer for hvordan terapeuten forbereder et samtaleforløpet.

Øfsti sier at «Diskurser om tilhørighet og normalitet er med på å skape problemer for og mellom mennesker, fordi de blir virkelighetsbeskrivelser vi lever etter og forholder oss til, ofte som taus, normativ kunnskap» (Øfsti, 2017, s. 19). Bevissthet rundt at terapeutens virkelighetsbilder også er konstruksjoner som terapeuten lever i og tar for gitt, er nødvendig (Øfsti, 2017, s. 19). Øfsti (2017) sier at det antas å være vanskelig å slippe til nye tanker hvis familieterapeuten både i forberedende og innledende fase, ikke klarer å være bevisst diskursens rolle ved å være transparent og se verden gjennom klientens briller (s. 19).

2.4.6 Resonans

Også terapeuten kan oppleve lignende historier, kriser og utfordringer som ligner det klienten står i. Dette kalles parallelle historier og resonans (Lorås & Tyskø, 2019, s. 73). Resonans betyr gjenklang, og Lorås og Tyskø (2019) sier at det «... kan forstås som en sirkulær forklaring på den gjensidige påvirkningen mellom terapeut og klient» (s. 73).

Det blir sett på som viktig å ta hensyn til og forstå de personlige og private erfaringene terapeuten har, og hvordan dette kan påvirke terapeuten både emosjonelt og i måten hen møter klienten på (Lorås & Tyskø, 2019, s. 73; Jensen & Ulleberg, 2017, s. 308-309). Lorås og Tyskø (2019) beskriver de parallelle historiene som en kilde til kunnskap for terapeuten (s. 73).

Resonans kan deles inn i to deler, hvor personlig resonans handler om terapeutens følelser og forståelse ut fra privat kontekst, mens relasjonell resonans handler om relasjonen mellom terapeuten og familien/klienten hvor de erfaringer som gjøres i den terapeutiske relasjonen er av betydning (Lorås & Tyskø, 2019, s. 82; Jensen & Ulleberg, 2017, s. 308-309).

Terapeutens erfaringer både privat og profesjonelt, antas å påvirke den profesjonelle prosessen. Dette er en viktig faktor som terapeuten må ta hensyn til, både i forbindelse med forberedelse til samtale, men også i det fortløpende samtaleforløpet (Lorås & Tyskø, 2019, s. 82).

2.4.7 Samarbeidende-dialogisk familieterapi

Samarbeidende og dialogisk retning er en filosofisk holdning som blant annet har sine røtter i postmoderne filosofi og sosialkonstruksjonisme (Anderson, 2019, s 201). Anderson (2019)

sier at det er å anse som et verdisett som mer orienterer oss mot hvem vi er sammen med andre mennesker, enn hva vi skal gjøre sammen (s. 206).

Harlene Anderson og Harry Goolisahian sto bak den språkssystemiske teorien, hvor tanken var at vi skapes via språket (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 123 og 150-151). Dialog står som en sentral del av den samarbeidende-dialogiske holdningen. Familieterapeuten og klienten kan gjennom dialog skape ny viten som igjen kan føre til forandring. Anderson (2019) sier at det er viktig å betrakte språket som aktivt flytende, og at det er mer formativt enn representativt (s. 203). Terapeutens evne til å være oppmerksom på klienten sitt språk, og aktivt bruke det «samme» språket i terapien, er av betydning for dialogen. Ved at språket blir forståelig vil klienten tåle mer tolkninger og intensjoner fra terapeuten (Anderson, 2019, s.203-204).

Siden samarbeidende-dialogisk holdning ikke er å anse som en metode, tillates terapeuten å være både spontan og naturlig i rollen. Anderson (2019) sier at terapeuten kan betrakte seg som en gjest i klientens liv, i tillegg til at terapeuten også kan være vert og invitere klienten inn (s. 207). Klienten får slik en følelse av tilhørighet, hvor også hen får ansvar og kan medvirke i terapirommet (Anderson, 2019). Ved at terapeut og klient snakker om utfordringene på en ny måte, fremstår det ikke lenger som at problemet nødvendigvis skal løses av terapeuten, men at problemet kan oppløses og bli lettere håndterbart for klienten (Anderson & Goolishan, 1992).

2.4.8 Ikke-vitende holdning

Anderson (2019) sier at Ikke-vitende holdning handler om hvordan terapeuten forstår kunnskap om klienten (s. 209). Med dette menes at vi har en holdning til klienten hvor vi anerkjenner at vi ikke nødvendigvis er uvitende om den andres historie, men vi kan heller ikke vite eksakt hva den andre tenker og mener om sin historie (Anderson, 2019, s. 209). Bagge (2007) sier at «Jeg kan ikke vite hva dine opplevelser har betydd for deg i livet ditt, eller i hvilken posisjon du stiller deg i forhold til disse hendelsene i dag, før du har forsøkt å fortelle meg om det» (s. 113). Anderson (2019) sier at det handler om hvordan terapeuten bruker kunnskapen som er skapt i dialog med klienten. Hva er intensjon med samtalen, og hvordan responderer klienten på det terapeuten sier?

Innenfor en ikke-vitende holdning sier vi at klienten er ekspertene ved at terapeuten ikke har en «ekspert-rolle» i klientens liv (Anderson, 2019, s. 209; Anderson, 2003, s. 96). Terapeuten kan «lære» ut fra klienten sitt perspektiv. Dette kan terapeuten gjøre ved å «stille seg inn på» og la seg bli informert av klienten. Terapeutens erfaringer fra samtaler med andre klienter kan påvirke terapeuten sin forståelse. Terapeuten kan imidlertid ikke vite hvilke deler av kunnskapen som har relevans og betydning for andre klienter som terapeuten møter i terapien (Holmberg & Sundet, 2021). Det blir derfor viktig at terapeuten er åpen og nysgjerrig til hver enkelt klient sin historie gjennom alle deler av samarbeidet.

2.4.9 Narrativ terapi

Begrepet narrativ betyr fortellende, og handler om forståelse av personlige historier i en kulturell diskurs (Jensen, 2016, s. 62). Historiene som klienten forteller selv, eller familien forteller om klienten, blir sannheter de lever sine liv gjennom. Alle individ har sine historier som fortelles ut fra den enkelte sine forståelsesrammer, og noe som preger den man er. Denne forståelsen er det viktig at familierapeutene har med seg inn i praksis når de forbereder seg til samtaler med klientene.

På bakgrunn av Bateson og den systemisk tilnærming ble narrativ terapi utviklet på 1980-tallet av Michael White og Davis Epston. De var opptatt av at det var et aktivt skille mellom person og problem (Torsteinsson, 2019, s. 34, og s. 198-199; Johnsen & Torsteinsson, 2017, s. 198-199). Som White (2007) sier «... problemet er problemet, ikke personen» (s. 14). Terapeuten kan forstå en fortelling på mange vis, og «Fortellingens hermeneutiske konstruksjon innebærer altså at fortellingen fortolkes» (Holmgren, 2010, s. 34), ut fra den konteksten den oppstår i, eksempelvis ut ifra hjelpeapparatets forståelsesrammer.

White var opptatt av at man hjalp klienter med å fylle ut historiene, slik at de kunne fungere som en motvekt til problem-historiene, og på denne måte ikke la historiene alene inneha for stor makt over klientens liv (Holmgren, 2010, s. 34-35).

2.5 Aktuell forskning

I dette kapitlet vil jeg presentere to relevante forskningsartikler med utgangspunkt i studiens problemstilling.

I forbindelse med søk brukte jeg databaser som Academic Search Elite, Oria og Google Scholar. Jeg har også fått hjelp av såkalte «nøkkelpersoner», det vil si personer som har god kunnskap innenfor områdene for min forskning, og om å søke i databaser.

Jeg har valgt å bruke søkeord som; familieterapi, familieterapeutisk samtale, forarbeid, forberedelse, innledning og/eller forberedelse til samtale, family therapy, family therapist, systemic therapist, conversation, intervention, preparation. Ordene har vært brukt enkeltvis og i ulike kombinasjoner.

Jeg søkte innledningsvis etter både norsk og internasjonal forskning, men fant ingen relevante artikler innenfor en familieterapeutisk kontekst. Jeg valgte derfor å utvide søket til å omhandle «samtale» innenfor andre profesjoner, som eksempelvis helsepersonell og politi. Det resulterte i funn av to artikler der forberedelse var en del av studiene jeg her viser til.

Studiene var som følger:

Wibeche Ingskog (2014) kvalitativ studie, om «samtalekunst om rådgivers erfaring med å samtale med personer med en sjelden diagnose».

Dette var en fenomenologisk forskning som tok sikte på å undersøke og få innsikt i en rådgivers erfaringer med vanskelige samtaler med pasienter og pårørende, der pasient har sjeldne diagnoser. Her ble Maurice Monteau-Ponty sin fenomenologiske metode vektlagt.

Fem erfarne rådgivere ble intervjuet fra to ulike kompetansesenter for sjeldne diagnoser. Informantene hadde mer enn 20 års erfaring, og utdanning innenfor ulike helsefaglige, pedagogiske og sosialfaglige kontekster.

Det ble forsket på ulike aspekter ved samtalene, blant annet viktighet av forberedelse til rådgivningssamtale. Det ble blant annet undersøkt hvordan rådgiverne klarte å skape

kontakt og et godt samspill, og på hvordan de responderte på vanskelige ting som pasientene tok opp i samtalene.

Funn viste at alle informantene syntes det var godt å være forberedt på å møte pasientene, og at de da følte på en trygghet i sin rolle. En forberedelse innebar å lese seg opp på journalen, diskutere med kolleger på senteret (teammøter), oppdatere seg på diagnoser og forskning. I tillegg sjekket de opplysninger fra samarbeidende instanser som fastlege og helsesøster.

Samtidig kom det frem at det å forberede seg til slike samtaler ikke var entydig og enkelt. Rådgiverne opplevde at vanlige, hverdagslige ting kan være vel så vanskelig å snakke om, som de temaene som rådgiver anså som vanskelige tema. Å omstille seg for klientens behov i samtalen, ble ansett som en samtalekunst. For å gjøre denne fasen enklere ble metaforen «oppdagelsesreise» brukt, noe som skapte enklere rom for å forberede relevante spørsmål til neste samtale. En informant sa at hen opplevde det som en god grunnmur for samtalen, noe som ga en trygghet, og alle informantene mente at dette var viktig både for pasient og rådgiver i samtalerommet.

Inger-Lise Brøste (2011) kvalitativ studie, om «avhørers forberedelse til førstegangs tilrettelagte avhør av barn som vitner og fornærmede».

Brøste intervjuet i sin studie syv politietterforskere som driver med avhør av barn. Intervjuene ble så analysert gjennom en tematisk analyse.

I forberedelsesfasen sies det at etterforskeren må ha noe forkunnskap om barnet. Det kan være om familieforhold, interesser, barnets fysiske og psykiske utviklingsnivå og kulturelle og religiøse forhold. Dette er faktorer som kan påvirke kommunikasjonen. De ønsker også å vite så mye som mulig om hendelsen barnet hadde vært utsatt for eller vitne til, for å vite noe om barnets følelsesmessige tilstand. I tillegg ønsket etterforsker at barnet har med seg en trygghetsperson til avhørene.

Brøstes funn var blant annet at forberedelsesfasen er av stor betydning for avhørene. Det er flere ulike hensyn som må ivaretas i forberedelsesfasen, og det er nødvendig med god planlegging for å komme raskt i gang med innhenting av informasjon, og kvalitetssikring av informasjon var viktig. Dette sammenfalt med forskningens innledende teoridel. En god

forberedelse avhenger av at materialet som etterforsker får tilgang til før avhørene, er av god kvalitet og levert til rett tid. Når dette sviktet ble det erfart følgefeil som varte videre i etterforskningen. Tilgang i rett tid til rådgivere med relevant kunnskap om utfordringen barnet hadde vært utsatt for, var også viktig. Dette henger sammen med at politiet er avhengig av andre offentlige instanser før avhør av barn kan gjennomføres. Resultat av forskningen viste at politiet var avhengig av et velfungerende system og god samhandling med andre aktører for å lykkes med å ivareta alle hensyn i en etterforskning hvor barn var berørt.

3 Metode

I dette kapittelet vil det redegjøres for studiens metode. Først vil studiens vitenskapelige ståsted beskrives. Videre vil den kvalitative tilnærmingen, innsamling av data og analyse bli gjort rede for. Jeg har valgt å beskrive analysen ved hjelp av Interpretative Phenomenological Analysis. Avslutningsvis vurderes studiens reliabilitet, validitet og overførbarhet, etiske vurderinger og egen forforståelse.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Ved forskning søker forskeren å komme til ny kunnskap, og ved å innta et epistemologisk ståsted stiller man seg undrende til hva vi kan vite om virkeligheten. Epistemologi betyr "å erkjenne" (Thomassen, 2006, s. 15), og teorien handler om hvordan jeg går frem for å fremskaffe reliabel kunnskap og erkjenne et fenomen (Johannessen et al., 2017, s. 51).

Som forsker er jeg en del av den sosiale konteksten for denne studien, og vil gjennom hele prosessen kunne påvirke de konstruksjoner som kommer frem (Thomassen, 2018, s. 180). For å unngå å se etter absolutte eller universelle sannheter, må jeg være både transparent og bevisst min forforståelse og fortolkning av informasjon.

Fenomenologi handler om at vi ønsker å få en dypere forståelse av andres erfaringer (Thagaard, 2009). Fenomenologi ble rundt år 1900 grunnlagt som en filosofi av Edmund Husserl. Han var opptatt av hvordan det oppleves å være menneske, og hvordan forstå og erfare sosiale fenomen ut fra menneskets livsverden (Kvale og Brinkmann, 2018, s. 44). Maurice Merleau-Ponty var en av dem som videreutviklet tilnærmingen og beskrev fenomenologisk metode som et vitenskapssyn, hvor forsker «beskriver det gitte så presist og fullstendig som mulig- å beskrive snarere enn å forklare og analysere» (Kvale og Brinkmann, 2018, s. 45).

Innenfor fenomenologisk vitenskapelige ståsted er det flere retninger man kan forstå verden ut ifra. Husserl sier at ved å beskrive og analysere informasjon vi tilegner oss, kan vi få ny forståelse (Dalen, 2013, s. 17-18). For å lykkes med dette må jeg både forstå informantens subjektive opplevelse og hva som har påvirket dem i forkant av en slik forståelse. Jeg har i denne studien valgt å stille spørsmål til hvordan informantene innhenter sin kunnskap om

fenomenet forberedelse, og hvilke diskurser som ligger til grunn for deres tanker, både fra privat og profesjonelt liv. Fenomenologiske studier bidrar til å utforske subjektiv erfaring og mening ved fenomenet, der målet er få kunnskap om enkeltpersonens erfaringsverden (Thaagard, 2018).

Den hermeneutiske erkjennelsestradisjon vektlegger forståelse og fortolkning av et fenomen. Hermeneutikk fremstår som læren om fortolkning av tekster, samt forståelsen av mening som kommuniseres mellom mennesker (Kvale og Brinkmann, 2018, s.73). Den tyske filosofen Hans-George Gadamer (1900-2002) er sentral i arbeidet med hermeneutikk. Han var opptatt av den historiske sammenheng vi står i, og at vi ikke kan se bort fra forforståelsen vi får gjennom historiene våre. Gadamer sier at all mening og forståelse fører til ubevisste fordommer, men at disse ikke trenger å være negativt ladet. Han sier at det er våre fordommer som gjør oss i stand til å kunne forstå, fordi denne videreutvikles når vi møter ny kunnskap (Thomassen, 2018, s. 86). Man kan si at for at jeg som forsker skal kunne forstå en tekst, må jeg innta en forforståelse av fenomenet. Jeg må derfor søke etter felles forståelsesramme som informantene. For å få tak i en dyptliggende mening må teksten settes inn i en sammenheng, som i denne forskningen er problemstillingen og teori. Fortolkningen starter allerede i intervjuene før den videreutvikles når jeg analyserer datamaterialet (Dalen, 2012, s. 16-18). «Denne vekselvirkningen mellom helhet og del for å oppnå en dypere forståelse og beskrivelse er kalt den hermeneutiske spiral» (Dalen 2013, s. 18). Vi forstår delene i lys av en helhet, og helheten i lys av delene, som en gjensidig påvirkning og et samspill mellom tekst, informant og forsker.

Jeg har valgt fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming for denne studien for å fortolke fenomenet forberedelse. Jeg forventer ikke å finne ett enkelt svar, men en forståelse av fenomenet sett i lys av helheten den studeres i.

3.2 Kvalitativ tilnærming

Ved å benytte kvalitativ forskningsmetode søker forskeren å undersøke informantens meninger, holdninger og erfaringer sett ut ifra informantens livsverden (Johannessen et al., 2017, s. 145). Kvalitativ forskningsmetode er en fleksibel metode som gjør det mulig å få en

fyldig og detaljert beskrivelse av hvordan familieterapeutene forstår og tenker om fenomenet forberedelse.

Det er viktig å merke seg at ett og samme fenomen oppleves individuelt ut fra hver persons interesse, bakgrunn og forståelse, noe som vil gjelde både for meg som forskeren, og for informantene i denne forskningen (Johannessen et al., 2017, s. 95-95). Jeg får tilgang til informasjon fra intervju med informantene, samt notater og observasjoner fra intervjuene. Dette er til forskjell fra kvantitativ forskning, hvor man er opptatt av å forske på om fenomenet er gyldig for et større antall (Johannessen et al., 2017, s. 95-96).

Metoden er ute etter å beskrive samhandling og bevegelse mer enn å forklare fenomenet. Dette gjennom en prosess for å forstå meningen som informanten vektlegger. Søken etter å forstå fenomenet gjør at kvalitativ tilnærming knyttes til fenomenologi og hermeneutikk, som analysemetoden IPA er inspirert av.

3.2.1 Kvalitativt forskningsintervju

Et kvalitativt forskningsintervju fremstår som en fleksibel metode som kan sammenlignes med en vanlig samtale, men med et litt mer profesjonelt uttrykk. Kvale og Brinkmann sier om kvalitativt forskningsintervju at det er «... en samtale med en struktur og et formål, og egner seg når vi ønsker å studere meninger, holdninger og erfaringer» (Johannessen et al., 2017, s. 145). I denne forskningen er jeg opptatt av å få en forståelse av terapeutenes egne erfaringer med tanke på å forberede seg til samtale. Kvale og Brinkman (2018) sier at det er viktig å ha kunnskap om tema for intervjuene, for å kunne stille gode oppfølgingsspørsmål (s. 84). For å få økt forforståelse har jeg satt meg inn i relevant teori og annen forskning for å få mer utdypende kunnskap om fenomenet som det forskes på, noe som gjorde meg bedre i stand til å stille utdypende spørsmål til informantene. Hensikten var å frembringe kunnskap om fenomenet forberedelse og fortolke betydningen ut fra terapeutens livsverden (Kvale og Brinkmann, 2018, s. 22).

Jeg har valgt semistrukturert intervju, som er en samtale hvor både særegen tilnærming og teknikk er nødvendig. Samtalen er hverken åpen eller et lukket spørreskjema. Intervjuguiden er en ledetråd som sirkler inn bestemte tema, der forsker kan stille sirkulære spørsmål for å utdype forståelsen ytterligere (Kvale og Brinkmann, 2018, s.46). Jeg opplevde den sirkulære

måte å spørre på som spennende og interessant, og erfarte at jeg fikk utfyllende svar der det fremsto som nødvendig for at jeg skulle få en dypere forståelse av informantenes tanker.

3.2.2 Utvalg og rekruttering

For å få en detaljert beskrivelse og forståelse av fenomenet, er det et mål i IPA-analyse at informantene har likt erfaringsgrunnlag (Smith et al., 2022). Mine inklusjonskriterier var at informantene skulle være ferdig utdannede familieterapeuter. Utvalget i denne forskningen var alle ferdig med videreutdanning innen familieterapi, hvor en hadde mastergrad.

I kvalitativ undersøkelse er hensikten å få kunnskap om et fenomen i en bestemt kontekst, og jeg innhentet utvalget strategisk, kalt «strategisk utvalg». Innledningsvis i denne forskningsprosessen søkte jeg og fikk godkjent prosjektet hos Norsk senter for forskningsdata (NSD). Dette utdypes nærmere i del 3.5. Etter å ha fått godkjenning, sendte jeg ut e-post til flere leder ved ulike kontekster. E-posten inneholdt en enkel forespørsel, med vedlagt formell forespørsel, og et informasjonsskriv og skjema for samtykke (vedlegg 2, 3 og 4). Konteksten som ble kontaktet var familievernkontor, privat og statlige institusjoner for psykisk helse og rus-behandling, samt familiesenter. Jeg fikk positivt svar fra familievernkontoret og et familiesenter. Som følge av at jeg ønsket en informant til, ble en medstudent fra VID Vitenskapelige høyskole rekruttert.

I en kvalitativ undersøkelse søker jeg å utdype informasjon om fenomenet forberedelse fra et begrenset antall informanter. Utvalget må likevel være stort nok til å få belyst problemstillingen tilstrekkelig. Man må i tillegg være bevisst et metningspunkt for hvor mange informanter man trenger for å ha nok datamateriale. I små studieprosjekter, som denne masteroppgaven er, anbefales 3-6 informanter (Smith et al., 2022, s. 51). Jeg hadde i utgangspunktet en plan om å invitere fire informanter, og startet undersøkelsen med en kvinne og tre menn. Jeg hadde ikke søkelys på kjønn som en avgjørende faktor for min forskning, men for å sikre validitet med hensyn til kjønnsfordeling, valgte jeg underveis å intervju en ekstra kvinne. Utvalget talte til slutt fem informanter.

3.2.3 Presentasjon av informantene

Informantene som ble rekruttert til denne forskningen, jobbet henholdsvis ved familiesenter, hvor en veiledet fosterforeldre utenfor familiesenteret, og en veiledet foreldre som hadde opphold på familiesenteret. Tre informanter jobbet på familievernkontor. Alle informantene hadde mer enn fem års erfaring som familieterapeut.

Det er viktig å anonymisere informantene, og jeg har derfor valgt å presentere dem med fiktive navn. Informantene er navngitt alfabetisk i den rekkefølgen intervjuene ble gjennomført, og de har fått navn i samsvar med kjønn. Informantene ble kalt Anne, Ben, Christian, David og Ester.

3.2.4 Utforming av intervjuguide

Et kvalitativt intervju er ofte beskrevet som en samtale med mening, og i IPA er en intervjuguide å foretrekke (Smith et al., 2022, s. 54). Spørsmålene i en intervjuguide bør være både åpne og vidstrakte, og inspirere informantene til å gi utfyllende informasjon uten at forsker spør spesifikt om dette (Smith et al., 2022, s. 58). En intervjuguide er en liste over temaer som tar utgangspunkt i en overordnet problemstilling, og gjerne med en bestemt rekkefølge. Jeg forsøkte å skape sirkulære spørsmål delt opp og fordelt rundt ulike tema. De ulike temaene tok utgangspunkt i en problemstilling, med to underliggende forskningsspørsmål.

For å sikre at jeg hadde en tilstrekkelig godt nok utfylt intervjuguide (vedlegg 4) i forhold til problemstilling og forskningsspørsmål, ble intervjuguiden drøftet og sett over av min veileder. Jeg valgte også å gjennomføre et prøveintervju med en kollega på egen arbeidsplass for å teste ut om spørsmålene fremsto tilstrekkelige, relevante og utdypende nok for å svare på problemstillingen. I tillegg ønsket jeg å teste ut om rekkefølgen for spørsmålene var riktig for å få sammenheng i intervjuene. Min kollega er ikke familieterapeut, men problemstillingen var likevel relevant for hen sin arbeidskontekt. Det ble både av forsker og kollega, avdekket noen mangler ved intervjuguiden. Det ble derfor gjort noen tilføyelser og endringer i guiden før gjennomføring av selve forskningsintervjuene.

3.2.5 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført høsten 2022, innenfor en tidsramme på to måneder.

Intervjuene ble gjort individuelt, med kun informant og meg til stede. Hvert intervju varte mellom 60-80 minutter.

Fire intervju ble gjennomført på informantenes arbeidsplasser, mens intervjuet med medstudent ble gjennomført på VID Vitenskapelige høyskole.

Informantene fikk som nevnt tilsendt et informasjonsskriv (vedlegg 2) med samtykkeskjema (vedlegg 3) og intervjuguide (vedlegg 4) før selve gjennomføringen av intervjuet. Jeg hadde også med et eksemplar av intervjuguiden til intervjuene. Alle informantene ga uttrykk for at de syntes dette var et viktig tema å snakke om, og at de derfor ville bidra til forskningen. Jeg informerte kort om tema og prosessen for forskningen, og informantene signerte samtykkeskjemaet før oppstart.

Jeg hadde ingen erfaring med å være i en intervjukontekst, og selv om intervjuene var på informantenes hjemmebane, hadde jeg en hypotese om at også de kunne kjenne på en usikkerhet i situasjonen. Jeg valgte derfor å innlede med å invitere informanten til en samtale om samtale, for å sjekke ut om informantene hadde erfaring fra lignende intervju, som kunne være nyttig for gjennomførelsen av dette intervjuet. Informantene fikk også velge ønsket struktur for intervjuet i form av enten å følge intervjuguiden, eller ha en åpen sirkulær samtale med utgangspunkt i intervjuguiden (vedlegg 4), jamfør semistrukturert intervju. Intervjuene ble gjennomført som en sirkulær prosess, hvor intervjuguiden ble en ledetråd lik en dans mellom forsker og informant. Alle spørsmål ble belyst, men ikke nødvendigvis i rekkefølgen som var gjeldende ut fra intervjuguidens oppsett.

Jeg anser meg selv for å være en engasjert forsker, og jeg er kjent med at jeg har en tendens til å snakke mye. Innenfor fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming er lytting viktig (Kvale og Brinkmann, 2018). Jeg jobbet aktivt for å tåle stillhet, og var bevisst på å lytte og vente til informantene hadde snakket ferdig. Ved å være stille og lyttende fikk jeg bedre tid til å studere informantenes ansiktsuttrykk og kroppsspråk, samtidig som jeg lot informanten få tid til å tenke før de ga svar.

Intervjuene ble tatt opp med to lydenheter. Det ene var vanlig lydopptaker, i tillegg til lydopptaker i word-program på pc hvor lyden ble diktert direkte inn i et dokument til en sammenhengende tekst. Jeg valgte å ikke notere underveis da jeg ønsket å observere informantens non-verbale språk. Samtidig jeg ønsket å være både mentalt og kroppslig til stede, slik at samtalen skulle flyte naturlig. Jeg fikk slik anledning til å stille oppfølgings spørsmål der det var nødvendig. Dette henger sammen med det Maurice Merleau-Ponty sier når han viser til at det er gjennom kroppen vi erfarer og oppfatter verden og oss selv (Thomas, 2005).

Å skape en god avslutning anses som en nødvendighet for å unngå at informantene sitter igjen med en slags tomhet og følelse av å ha sagt for mye eller lite (Kvale og Brinkmann, 2018). I alle intervjuene stilte jeg avslutningsvis spørsmål om informantene hadde utfyllende informasjon som ikke var kommet fram gjennom intervjuguiden. Informantene uttrykte at de ikke hadde mer utdypende informasjon å gi. Samtlige informanter tilbød meg å ta kontakt i ettertid om jeg hadde flere spørsmål, noe jeg takket for, men som viste seg ikke å bli nødvendig. Jeg ønsket også å høre deres opplevelse av intervjuene, og fikk gjennomgående tilbakemelding på at de opplevde det som en fin samtale som også ga dem nye refleksjoner og innsikt i et viktig tema.

3.2.6 Transkribering

Å transkribere betyr å omdanne muntlig samtale til en skriftlig tekst (Kvale og Brinkmann, 2018, s. 210). Selv om å transkribere er tidkrevende, valgte jeg å transkribere (vedlegg 6) alle intervjuene selv, noe som ga meg god innsikt i mitt datamateriale. I et av intervjuene brukte informantene mange fyllord, som blant annet var «ja, ja, ja». Jeg responderte på uttalelser ved å uttrykke «mm». Jeg valgte å rydde bort noen av disse fyllordene fordi jeg opplevde dem som forstyrrende for forståelsen av teksten. Jeg var imidlertid varsom med «ryddingen», for å ikke miste viktig budskap og skade innholdet i intervjuet (Smith et al., 2022). Jeg valgte også å transkribere alle intervjuene på bokmål, og på denne måten opplevde jeg at datamaterielat mitt ble mer strukturert og enklere å analysere (Kvale og Brinkmann, 2018).

3.3 Analyse

Som analysemetode har jeg valgt Interpretativ Phenomenological Analysis (heretter omtalt som IPA). Jeg vil nå presentere analysemetoden og de ulike stegene som tilhører denne.

3.3.1 Interpretative Phenomenological Analysis

IPA er utviklet av Jonathan Smith på midten av 1990-tallet (Smith et al., 2022, s. 4). Ved bruk av IPA som metode ønsker forskeren å ha fokus på den enkelte informants erfaring og forståelse av fenomenet som forskes på. Ved å la informanten fritt fortelle om sine erfaringer, vil forskeren få rik tilgang på data ut fra det hver informant selv vektlegger som meningsfullt (Smith et al., 2022, s. 53). I forskningsprosessen er det et mål å utvikle en dialog mellom forsker, datamaterialet og teoretisk kunnskap, om erfaring og meningskonstruksjon i en spesiell kontekst, slik som informantens livsverden (Smith et al., 2022, s. 79).

IPA sies å være ideografisk, som betyr at forskeren fortolker hvert intervju i søk etter det som er unikt og spesielt ved hver enkelt informant sin opplevelse. Ved å forstå delene individuelt er målet å se en helhet. Med dette menes at etter at forskeren har søkt etter individuelle detaljer, søker forskeren etter likheter og forskjeller på tvers av intervjuene for å finne fellesnevnerne (Smith et al., 2022).

Ved å bruke IPA søkte jeg etter å få dyp og rik informasjon om hva hver enkelt informant tenkte om fenomenet forberedelse. Etter at jeg hadde fortolket det informantene sa om fenomenet, ønsket jeg å se etter fellesnevnerne på tvers av intervjuene. Dette for å se etter felles mønstre blant informantene. Ved å avdekke mønstre som i en hermeneutisk spiral, og sette mønstrene i sammenheng med teori, kan ny kunnskap avdekkes.

3.3.2 Stegene i analysen

Analyse handler om hvordan forskeren kan bygge bro mellom informantenes livsverden, teori og resultatene av studien. Med grunnlag i vitenskapsteori som denne forskningen er forankret i, var jeg opptatt av å skape meningskonstruksjoner som var så nær informantenes mening og forståelse som mulig. Jeg forsøkte å behandle materialet på en slik måte at

tolkningsrammen var gjenkjennbar for informantene, jamfør gjenkjennelse som betydning for overføringsverdi (Thagaard, 2018, s. 213).

Siden IPA ikke er en lineær prosess, både kan og vil ulike steg i analysen påvirkes av ideer som oppstår underveis, altså som en hermeneutisk forståelse (Smith et al., 2009, s. 80). Jeg vil nå redegjøre for Smith sin analysemodell gjennom seks steg, som jeg har brukt i min analyse.

Steg 1: Lese og re-lesing

Da teksten var transkribert (vedlegg 6), var det tid for å fordype seg i datamaterialet. Jeg valgte å skrive ut transkripsjonene på ark, med plass til notater på høyre side, og henvisning til teori på venstre side av den transkriberte teksten. Jeg valgte å legge inn linjenummer på teksten, slik at det ville bli lettere å finne tilbake til sitat i det videre arbeidet. I tillegg ble hvert intervju merket med fiktivt navn for anonymisering, som tidligere nevnt. Videre valgte jeg å notere egne refleksjoner i en refleksjonsbok.

I det første steget leste jeg teksten i flere runder. Jeg hørte også gjennom lydopptakene på nytt. Ved å lytte på lydopptakene fikk jeg mulighet til å fylle inn mer utfyllende detaljer rundt uttrykk og narrativ (Smith et al., 2022, s. 78). Målet var å få en oversikt over datamaterialet og tilrettelegge teksten for søk etter fellesnevnerne.

Steg 2: Innledende analyse

Videre studerte jeg det språklige innholdet på en utforskende måte, med mål om å finne meningsbærende utsagn (Smith et al., 2022, s. 79). Jeg valgte å skrive problemstillingen og forskerspørsmålene på et ark som jeg hadde hengende på veggen. Jeg benyttet problemstillingen som bakteppe for lesning, og forsøkte å søke informasjon ut fra et fenomenologisk synspunkt. Dette betyr at jeg søkte etter det som fremsto som betydningsfullt for informanten. Jeg valgte i denne fasen å notere det som var språklig interessant på høyre side av arket, eksempelvis nøkkelord (vedlegg 6).

Steg 3: Min forståelse og kobling til eksisterende teori

I steg tre skapes en glidende overgang mellom meningsbærende utsagn og et interpretativt (fortolkende) steg. Jeg tok et skritt bort fra den helhetlige teksten, og konsentrerte meg i

stedet om mindre tekstdeler (Smith et al., 2022, s. 86). Informantens ord ble i denne fasen forsiktig tolket sammen med mine refleksjoner og koblet mot relevant teori. Teori ble notert på venstre side av teksten (vedlegg 6). Denne prosessen beskriver den hermeneutiske spiral og viser hvordan mulige mønster ses i nytt lys.

Steg 4: Mønstre og sammenheng

Jeg valgte i dette steget å markere relevante utsagn med fargekoder (vedlegg 7), før jeg klippet dem ut. Videre analyserte og sammenlignet jeg sitatene, før jeg videre satte dem sammen i første utkast av grupper med like utsagn. Dette var en tidkrevende prosess, hvor jeg parallelt hadde et klinisk blikk på funn i forhold til relevant teori.

Steg 5: Ideografisk fremstilling

Fordi IPA er en ideografisk analysemetode, ble steg en til fire analysert for hvert intervju før jeg gikk videre til steg fem (Smith et al., 2022). Jeg jobbet videre ut fra de fargekodede tekstene (vedlegg 7), hvor jeg nå la tekstene i bestemte grupper med like tema. Jeg søkte her etter likheter og ulikheter, samtidig som jeg registrerte unike utsagn som mulige nøkkelutsagn. Videre søkte jeg etter en helhet som kunne være med på å skape den røde tråden i studien. Jeg ferdigstilte nå den ideografiske analysen for hver informant.

Steg 6: Temaer til analyse

I siste steg blir funn fra de fem intervjuene satt opp mot hverandre, for å se etter mønster på tvers av intervjuene. Jeg valgte her å lage en håndlaget oversikt over aktuell teori på en plakat (vedlegg 8), med bakgrunn i gruppene av ideografiske (fortolkede) funn som hadde oppstått i foregående analysesteg. For at en slik forskning skal være valid bør minst halvparten av funnene være representert for å kunne kalle det for en god analyse (Smith et al. 2022). Denne forskningen svarte opp til denne validiteten ved at funnene som ble identifisert fremsto å være gjeldende for mer enn halvparten. Det ble identifisert tre hovedfunn med tre underkategorier, som nå var klargjort for ytterligere presentasjon, beskrivelse og diskusjon.

3.4 Reliabilitet, validitet og overførbarhet

En masteroppgave er som tidligere nevnt å anse som et lite forskningsprosjekt. For at en kvalitativ forskning av denne størrelsen skal bli sett på som troverdig, må forskningen inneha god kvalitet. For å lykkes med dette må reliabiliteten, validiteten og overførbarheten både til undersøkelsen og forskeren stå sentralt (Thagaard, 2018, s. 181).

Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet. Dette er knyttet til hvordan data behandles og utvikles i undersøkelsen, altså hvilke data som benyttes, hvordan dataene er samlet inn og videre bearbeidet (Johannessen, 2017, s. 231). Forskere vil se og tolke fenomen ulikt (Johannessen et al., 2017, s. 231). Dette samsvarer med det fenomenologiske og hermeneutiske vitenskapelige ståstedet, hvor tolkning er individuell og har betydning både sett fra informantenes og forskerens ståsted.

Validitet betyr gyldighet. Jeg har forsøkt å skape gyldige resultater i denne studien, ved at jeg har lagt vekt på å være kritisk reflekterende til de ulike valgene jeg har gjort i prosessen (Johannessen et al., 2017, s. 66). Disse har jeg presentert i beskrivelse av analysen. Dalen (2013) sier om forskerrollen at «... forsker eksplisitt må gjør rede for sin spesielle tilknytning til det fenomenet som studeres» (s. 94). Jeg har hele tiden underveis i studien reflektert over om jeg faktisk undersøker det jeg har til hensikt å undersøke, og om jeg tolker funnene med bevissthet for min forforståelse. «Validitet i kvalitativ undersøkelse dreier seg om i hvilken grad forskerens fremgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten» (Johannessen et al., 2017, s. 232). Forskerens posisjon vil være av betydning for hvordan data tolkes, noe jeg var bevisst på i denne studien. I dette forstår jeg at forsker ser fenomenet fra et ulikt perspektiv, til forskjell fra hvordan informantene ser og forstår fenomenet.

At en forskning er overførbar, handler om hvordan forståelsen kan være relevant i andre sammenhenger (Thagaard, 2018, s.182). Hvorvidt min forskning er overførbar til andre fagfelt, avhenger av hvor godt jeg har lyktes med å etablere gode beskrivelser, begrep og fortolkninger som kan være nyttige for andre områder.

Fordi jeg videreutviklet intervjuguiden slik som tidligere beskrevet, kan man anta en viss overførbarhet. Dette kalles ekstern validitet, og betyr at forskningen kan gi gjenklang både i

annen kontekst og profesjoner (Johannessen et al., 2017, s. 233). Dette var også gjeldende for min studie, da jeg innledningsvis søkte etter relevant forskning om forberedelse til samtaler. Jeg søkte etter forskning innenfor familierapeutisk kontekst, men som nevnt tidligere fant jeg lite forskning som var relevant. Jeg fant imidlertid forskning fra helsevesen og politiets kontekst, noe som viser overførbarhet på tvers av kontekster.

3.5 Ethiske vurderinger

Prosjektet er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD), (vedlegg 1).

Informantene som var med i prosjektet fikk innledningsvis god informasjon om prosjektet slik at de var godt kjent med hva de takket ja til. Som nevnt tidligere signerte de også samtykkeerklæring før intervjuene startet. Informantene fikk også informasjon om muligheten for å trekke seg fra studien når som helst i prosessen. Datamaterialet ville da bli slettet, og en slik beslutning ville ikke få noen negativ konsekvens for informantene (Malterud, 2018, s.214). Informasjon som kan tilbakeføres til enkeltpersoner er taushetsbelagt og skal kun brukes til formålet det er godkjent for (Johannessen et al., 2017, s. 91). Som jeg har gjort rede for tidligere, ble alle intervju anonymisert under transkriberingen slik at de i ettertid ikke skal være gjenkjennbare. I tillegg vil all data avslutningsvis bli slettet, jamfør tidsramme for forskningen.

Siden etikk handler om prinsipper for hva som er rett og galt i relasjon mellom mennesker, må jeg være bevisst at jeg behandler informanter og datamaterialet på en respektfull måte (Johannessen et al., 2017, s. 83). I materialet i min studie kommer det ikke frem personlige opplysninger annet enn om kjønn, alder, samt nåværende og tidligere arbeidsforhold. Det kom likevel frem noen demografiske forhold, men siden mine informanter ikke er fra en sårbar gruppe, vurderes dette for å være etisk forsvarlig. Tre informanter kom fra samme arbeidsplass, og uten min innblanding hadde informantene selv kjennskap til kollegaene som var med i forskningen. Informantene er kjent med reaksjoner fra klienter og krevende samtaler i relasjonelt arbeid. Ut fra dette vurderte jeg utfordringen som lite belastende for informantene. Intervjuene var som nevnt transkribert på bokmål, og siden alle tre hadde ulike dialekter, antas dette også å ha en anonymiserende effekt.

3.6 Forforståelse og refleksivitet

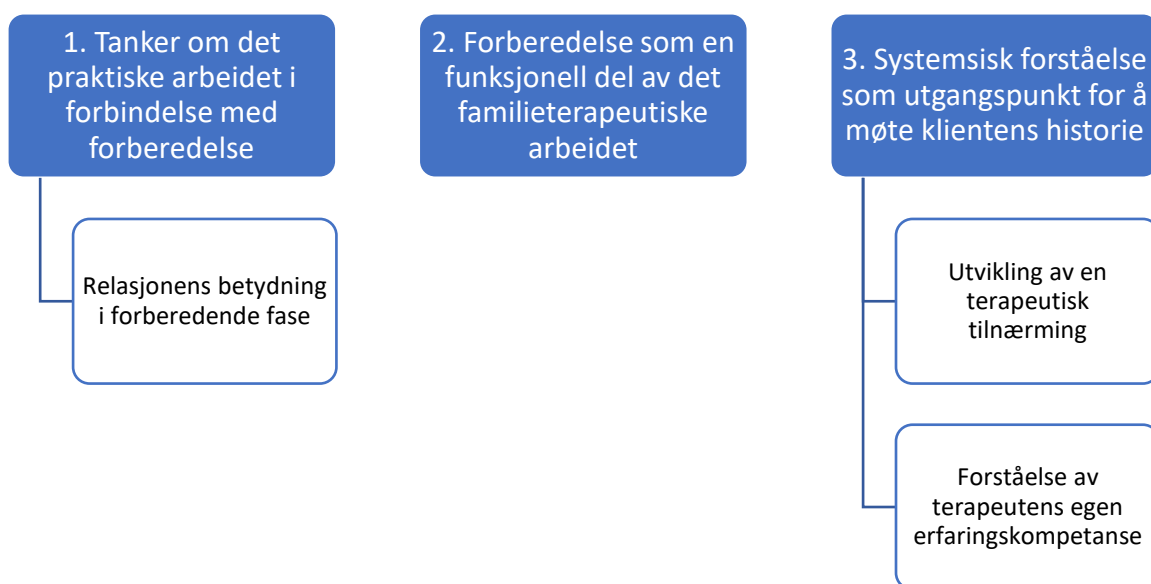
Kvalitativ forskning kan sies å være induktiv, noe som betyr at man utvikler ideer, begrep og teorier ved at man systematisk undersøker likheter innenfor innsamlet data (Kvale og Brinkmann, 2018, s. 224; Thagaard, 2018). Min forståelseshorisont vil kunne påvirke hva jeg observerer og hvordan jeg vektlegger og tolker det jeg observerer. Malterud (2018) sier at forskerens egen påvirkning og roller er betydningsfull for å kunne forstå, men det er viktig at forsker er transparent og kritisk til eget ståsted i forskningen for å sikre validiteten (s. 19).

Fortolkningen kan antas å være farget av mine personlige erfaringer og hvordan jeg ser sammenhenger. Jeg har forsøkt å være tro mot det fenomenologiske perspektivet, som handler om den enkelt informant sin subjektive opplevelse. Jeg har forsøkt å reflektere og sette søkelys på hva informantene tenker om fenomenet, og søkt å gjengi en tolkning som informantene kan kjenne seg igjen i. Videre handler fortolkning om videreutviklingen av forståelsen i dialog mellom forsker og det empiriske materialet (Dalen, 2013, s. 16-17). Jeg har hatt en bevissthet om mine innledende tanker til forskningsprosessen, og har forsøkt å presentere og behandle datamaterialet så transparent som mulig.

4 Presentasjon av funn

I dette kapitlet presenterer jeg funnene som er analysert og identifisert ved hjelp av analysemetoden Interpretativ Phenomenological Analysis (IPA). Intensjonen med analysen var å besvare problemstillingen: «Hva er familieterapeuters tanker om å forberede seg til samtale?». Til slutt vil jeg gi et kort sammendrag.

Jeg identifiserte tre hovedfunn med tre underkategorier:

Funnene i studien fremstår som representativ for alle informantene. For å beskrive funnene har jeg illustrert disse ved hjelp av enkelte sitat fra informantene, og jeg har valgt å fortløpende kommentere likheter og forskjeller underveis i analysen.

Når jeg har henvist til informantene har jeg enten brukt begrepene; informanten, informanter eller informantene. Direkte sitat har presentert ved å bruke fiktive navn, som tidligere nevnt er Anne, Ben, Christian, David og Ester. I tillegg henvises det til linjenummer, som henger sammen med den transkriberte teksten fra intervjuene.

For å skape bedre lesbarhet har jeg valgt å plukke bort fyllord som «mm» og lignende, og lagt transkripsjonene opp mot bokmål. Sitater som er tatt ut av en helhet, er markert med «...», i både starten og på slutten av et sitat.

4.1 Tanker om det praktisk arbeidet i forbindelse med forberedelse

Studiens første hovedfunn handler om den praktiske delen av fenomenet forberedelse. Informantene ble med bakgrunn i den systemiske tenkningen, invitert til å reflektere over hva de faktisk gjør, og hva de vektlegger i den praktiske delen av forberedelsen.

Alle informantene sa at før de møter klienten til samtale, som et minimum «stiller seg inn på» klienten. Med det menes at de leser seg opp på hvem som kommer til samtale. Informantene fortalte at de eksempelvis sjekker navnene på de som kommer, hvor mange som er forventet å møte opp, om det er voksne og/eller barn, alder på familiemedlemmene, hvor kommer de fra (geografisk) og så videre. Informantene sa at dette er noe de gjør både til førstesamtale og til fortløpende samtaler. I tillegg sa noen av informantene at de før samtalen, sjekker notater fra tidligere samtaler, slik at de også kan «stille seg inn på» tema som ble berørt i forrige samtale. Terapeutene sa at de slik kunne punktuere på tema som de har en forståelse av som viktig for klienten. Samtidig sa informantene at de var forberedt på at klientens behov kan ha endret seg siden sist. Et eksempel på tema som alle informantene sa krevde forberedelse før en samtale, var slik som da Ester fikk en klient med epilepsi. Hun fortalte at hun i forberedelsen jobbet kunnskapsbasert ved at hun søkte etter informasjon om epilepsi til neste samtale med klienten. Også Anne og David sa at de var opptatt av at de ikke alltid har «nok» kunnskap om klientens utfordringer. De fortalte at de kan bruke tid på å søke ny kunnskap, og at de kan reflektere over om de er riktig type terapeut for klienten. I slike tilfeller sa informantene at de må forberede seg på å presentere for klienten, at de anbefaler å henvise klienten til andre instanser. For å sikre at man har forberedt seg godt nok, sa Ester at:

Ofte så blir det kanskje raskt bare et minutt, men jeg må i hvert fall få bare kikke på navn og alder og se om jeg husker hva slags type sak det var. Ofte husker jeg det, men noen ganger er det folk som ligner eller navn som ligner eller problemstilling som ligner veldig. Og da må jeg ta en runde til oppe i hodet mitt, før jeg skjønner hvor det var jeg var hen. Jeg må se hvor mange samtaler jeg har hatt med disse og hva var

tema sist samtale, og hadde de noe ønske for denne samtalen? (Linjenummer 201-209)

Ester sa videre at hun opplever det som mer behagelig å jobbe på familievernkontoret, enn på en institusjon. Hun beskrev dette ved at hun på familiekontoret opplevde at de har bedre tid til å reflektere og tenke mellom hver samtale. På ungdomsinstitusjonen var det nødvendig å lese henvisning før første møte med klienten, uavhengig av hennes egen forståelse og ønske i denne sammenheng. Hun sa hun var opptatt av forforståelsen hun kunne få, og etterstrebet i slike situasjoner å ikke være for fordomsfull.

Christian fortalte at han sjeldent sjekker notater, men når han får en ny sak kan han kort lese journal eller henvisning. Når han imidlertid velger å sjekke notater, sa han at det er:

Hvis du trenger å huske navn og barn så ..., men hva dem vil snakke om står jo ikke i journalen. Nei, for det er noe som har vært ja, og det skal jo ikke repeteres.
(linjenummer 198-200)

Han utdypet videre at det oppleves som vanskelig å forberede seg når han ikke vet hva klienten vil snakke om. Dette fremstår som et nøkkelutsagn, som flere informanter har tanker om. Jeg tolket dette som at han er opptatt av å møte klienten på en nysgjerrig og åpen måte til hver enkelt samtale. For å utdype dette sa han videre at «jeg trenger ikke noe informasjon egentlig, nei la dem fortelle om det» (linjenummer 178).

David fortalte at hans forståelse av forberedende fase er todelt. Det ene handler om å lese henvisningen til opphold på familiesenteret, og det andre er å forberede de enkelte samtalene han skal ha med klienten. Han sa at forberedelsen starter allerede når klienten parkerer bilen utenfor familiesenteret. Han sa videre at:

Allerede i døra når de kommer inn, så starter jo den forberedelsen egentlig. Med å ta imot dem på en god måte, legge til rette, hjelpe dem med praktiske ting. Hjelpe med spørsmål de har, vise at vi er her for å hjelpe dem, og spiller mye på hjelperrollen da, slik at de følger at ok, her kommer vi til noen som vil oss vel og sånne ting og kan hjelpe oss. (linjenummer 83-88)

David fortalte at han ikke var så opptatt av å lese henvisningen før han møter klientene, fordi han uansett får høre noe om dem i teamet før de ankommer senteret. Han sa at han

allerede fra starten av, får et førsteinntrykk av klienten. Videre sa han at han først vil møte familiene fysisk, hvor han får mulighet til å treffe og se «mennesket». Han sa at han etter hvert leser han seg opp på saken, og får da et annerledes bilde på familien, enn hvis han innledningsvis hadde lest henvisningen. Hvordan informantene møter klienten og familiene på fremstår for meg som å være kontekststyrt. Dette fordi David jobber med familier som bor på familiesenteret, hvor han får mye tid sammen med dem både i hverdagssituasjoner og i samtaler. Dette gjør at forberedelsen blir litt annerledes her, enn på eksempelvis familievernkontoret.

Samtlige informanter var til forskjell fra forberedende fase, mer opptatt av innholdet i innledende fase. Slik jeg forstår det som ble sagt, kan man tenke at disse to faser glir inn i hverandre, og at begge er betydningsfulle deler av samme fenomen, nemlig forberedelse. Dette kommer frem som det første hovedfunnet i denne studien. Med bakgrunn av dette fremstår det som at alle har en forventning om et «samtaleforløp» med flere samtaler, og ikke en enkeltsamtale. Og at det er samtaleforløpet informantene forbereder seg til.

Ben sa at han tenker det er «den første samtalen» som er den viktigste delen av forberedelse. Dette forklarer han med at det er i første samtale han kan lage en plan for samtalene og samarbeidet. Ben beskrev sin arbeidsmåte som noe han kaller «en egen praksis» (linjenummer 58), hvor han sa at han har en spesiell måte å møte folk på når de kommer til samtale. Han beskrev seg som en vert som er presis på tid, og som leder klienten eller familien trygt gjennom korridorer frem til kontoret. Han sa at «folk skal forstå at de er ventet og ønsket» (linjenummer 74-75). Jeg forstår det slik at Ben opplever at terapeuten i denne fasen har tilgang på enormt mye informasjon, allerede før den terapeutiske prosessen starter. Han fortalte eksempelvis om vandring fra venterom til kontoret hvor han på veien serverer kaffe og småprater med klientene. Han beskriver at han samtidig får en unik mulighet til å få non-verbal informasjon via blikk, måter klienten eller familien går på, hvem går først, hvem går sist, er det smil eller ikke, hvem tar styringen og så videre. Samtidig sa han at utfordringen kan være ulik, eksempelvis imellom paret, hvor hver av dem har sin forståelse av utfordringen. Han beskrev at han bruker første time som forberedelse for videre prosess, og kaller denne timen for «nulte time». Men han sa også at noen ganger blir «nulte time», allikevel å regne som første time.

Også Ester beskrev det som skjer innledningsvis fra hun treffer klienten til de setter seg ned på kontoret. Ester sa at hun får mye informasjon ved å bruke litt tid i oppstarten av samtalen. Hun sa det oppleves som «viktig å få tak i en nøyaktig bestilling fra de som kommer» (linjenummer 179-180). I tillegg var hun forberedt på at bestillingen ofte endres fra samtale til samtale. Hun fortalte at hun bruker de første minuttene av en samtale på å småprate litt om været, spørre hvor langt klienten har kjørt for å komme til timen og om det har gått bra, litt sånn «smalltalk» (linjenummer 468). Hun mente dette var nyttig for å jevne ut maktbalansen i rommet, og at det var med på å gjøre henne litt mer menneskelig.

Alle informantene sa at de har en samtale med klientene om det som skal skje, og at denne samtalen «må» gjøres i første time. Terapeutene fortalte at de starter med å gi klienten informasjon om stedet de har kommet til, altså konteksten, og hvordan en samtale kan se ut. Informantene sjekker ut klientenes erfaringer fra tidligere samtaler, og hvordan det kan komme til uttrykk hvis noen blir sint eller lei seg. Informantene sa også at de sjekket ut hvordan de som terapeuter kan vite når klienten føler at de har fått nok. Anne fortalte at hun er opptatt av hvordan hun tenker at klienten liker å bli møtt. Også hun fortalte at hun i første time har en «samtale om samtalen» med klientene, og sa videre at:

Altså snakke om det å være direkte eller det å stille liksom undrende spørsmål, og det å kunne sjekk ut hvordan de syns det er. Og jeg rett og slett liksom hører hvordan de liker å bli snakket med, både om fine ting, men også utfordrende og vanskelige ting. (linjenummer 132-138)

Anne var opptatt av å skape en god «grunnmur» (linjenummer 60) for det fremtidige samtaleforløpet, noe hun vektla som en del av en forberedende fase.

Alle informantene opplevde det også som viktig å lage en felles kontrakt for samarbeidet. Informantene fortalte at i samtale kan noen klienter spørre hva terapeuten vet om dem. Det fremkom da som viktig at de fortalte om bestillingen som er ringt inn, eller om henvisningen som terapeuten har mottatt. Slik jeg forstår informantenes erfaring med å ha en samtale om samtalen, opplevde de at klientene kjente på en trygghet ved å få informasjon om hva terapeuten faktisk vet om dem. De sa også at de opplevde det som bra for relasjonsbyggingen, ved at både klient og terapeut starter med likt utgangspunkt og forståelse for klienten og eller familien sin utfordring. Ester beskrev dette ved å fortelle om

sin erfaring fra institusjon, hvor hun har opplevd det som nyttig å rydde plass for å være åpen. Slik jeg tolker hennes beskrivelse, gir hun klienten informasjon om hva hun innledningsvis vet om dem, og på den måten rydder hun bort hemmeligheter. Hun sa at hun opplever at det gir en trygghet hos klientene, som er med på å redusere følelsen av makten i rommet. Som Anne sa: «jeg tror på det at det å senke «garden», hvis det er trygt i rommet, hvor man kan oppleve at man er åpen da ...» (linjenummer 867-868).

4.1.1 Relasjonens betydning i forberedelsesfasen

For å få til et godt samarbeid og dialog med klientene, er alliansebygging og relasjon noe alle informantene var opptatt av, når de forberedte seg på et samarbeid. Å skape god allianse ble nevnt som et felles prosjekt, hvor informantene sa de tenkte at alle aktører i rommet må bidra for at det skal fungere. Å møte klienten på en skikkelig måte var noe informantene snakket om, som viktig for relasjonen både for terapeut og klient. Informantene var også opptatt av sårbarhet ved et godt første møte. Hvor dårlig start kan være til hinder for en god relasjon. Som Ben sa så er «de aller første minuttene av en sånn samtale, ja de er så utrolig viktig for utfallet» (linjenummer 757-758). Han fortalte i den sammenheng om en forelesning han hadde vært på, hvor en hjerneforsker hadde fortalt at hjernen egentlig er litt lat og ofte husker bare de første minuttene av et møte. Det kan bety at det er inntrykket fra disse minuttene som kan bli hengende igjen i den fremtidige samarbeidet, noe som kom frem som viktig, og som terapeutene var bevisst på. Anne sa om relasjonens betydning at:

Jo bedre liksom den første tiden er eller første samtalen er og forberedelsen er, jo lettere tenker jeg det er å skape en trygg relasjon og et godt samarbeidsfundament da. (linjenummer 33-36)

Hun sa at det er vanskelig å si hva som er hva, når man skal forsøke å komme i posisjon, skape relasjon og få til et godt samarbeid.

Språkets betydning var noe alle informantene sa de vektlegger, både i forberedelsesfasen, innledende fase og i fortløpende samtaler. Å være transparent og nysgjerrig fra start av, og

snakke et språk som klienten forstår, var noe alle informantene gjentatt refererte til som viktig. Dette for å unngå negative reaksjoner fra klienten, som følge av misforståelser.

Åpenhet og tilstrekkelig informasjon var som nevnt noe alle informanter vektla, hvor betydningen av et godt og forståelig språk fremsto som en viktig faktor. Med det forstår jeg at klienten må gis mulighet til å forstå hva terapeuten sier. Informanten ga uttrykk for forståelse av at når klientene er i eksistensiell krise, kan man anta at det vil påvirke klientens evne til å forstå det som sies av eksempelvis terapeuten, eller det som skjer rundt dem på eksempelvis familiesenteret. David fortalte at han ofte har erfart at klientene ikke får med seg det som sies i enkelte møter, eksempelvis når klienten får presentert tiltaksplanen som ligger til grunn for henvisningen til familiesenteret. Som han sa, kan dette høres ut som «greske ord» for dem, noe som kan henge sammen med hjelpeapparatets bruk av faguttrykk i tiltaksplanen. Som Christian sa, så ble han godt kjent med seg selv da han var i krise i forbindelse med sin egen skilsmisse. Han fortalte at han opplevde å ikke få med seg noe av det som ble sagt i samtalen på familievernkontoret. Slik jeg forstår dette, etterstreber alle informantene å snakke et så enkelt språk som mulig, slik at klienten kan gis mulighet til å forstå det som blir sagt. Informantene var opptatt av at et felles språk er avgjørende for god dialog og relasjon. Informantene var opptatt av deres ansvar som terapeut, for å åpne opp og skape denne tryggheten sammen med og for klientene.

Informantene var opptatt av å få til et godt samarbeid med klientene. I den sammenheng anså de det som viktig å få en felles forståelse med klienten om mål for samtalen, og hvordan terapeut og klient sammen skulle komme dit. At dette tar tid, var noe alle informantene var opptatt av. Å være varsomme, snirke seg frem og få den riktige stemningen i rommet ble nevnt. Informantene beskrev dette som et forsøke på å få til en felles dans med klienten, som et nødvendig og tidkrevende prosjekt for et godt samarbeid. De var opptatt av sitt ansvar som terapeuter for å lykkes med dette fra start av. Både Ben og Ester fortalte at de har opplevd at klienter har sagt til dem at «nå går du for fort frem». Ester fortalte at hun innimellom kan bli skikkelig irritert på seg selv over sin iver, men at hun gjentatt tar lærdom av dette, og er blitt mer bevisst på å gå parallelt med klienten. Ben sa at «jeg skal gå parallelt med de som sitter der med problemet. Ikke gå foran nei, ikke med en «å vite holdning», liksom» (linjenummer 292-293).

Alle informantene syntes å være opptatt av å bruke nok tid å utvide narrative til klienten. I det forklarte de at når de fikk henvisninger, eller kommentarer fra kollegaer som handlet om klienten, var de kritisk reflekterende til dette. De var alle opptatt av sin forforståelse av klienten sin historie, men de ønsket å fylle ut det som fremsto som uforståelige, sammen med klienten. Slik jeg forstår dette hadde informantene stor respekt for det autonome mennesket, og jobbet for å skape god relasjon til klientene. Dette henger sammen med det både Ben og de andre informantene ga uttrykk for, at uten relasjon tror de ikke at terapi er mulig. Ben beskrev dette ved å si at:

Uten en relasjon vil det ikke være mulig å få til det der altså, og det er jo det som jo er det strevsomme med å være terapeut, at du må orke å gå inn i smerten, og kjenne den fysisk på kroppen. (linjenummer 217-220)

Ben sa at som terapeut kan man nesten ikke tillate seg å ha en dårlig dag, noe de andre informantene også var opptatt av. For å opprettholde god kvalitet i samtalene, var informantene opptatt av å ikke ha for mange samtaler pr dag. I tillegg oppga de at det var viktig å ha tilstrekkelig med pauser mellom hver klient, slik at de hadde energi nok til å være til stede for den enkelte klient eller familie.

4.2 Forberedelse som en funksjonell del av det familieterapeutiske arbeidet

Funn viste at informantene var bevisst noen praktiske elementer ved forberedelsen. Med bakgrunn i at innledende fase kom frem som viktig, ble informantene invitert til å reflektere over og behov for forberedelse som en funksjon, i den familieterapeutiske konteksten. Det fremsto som at alle informantene tok forberedelse på alvor. Som Ben sa:

Jeg leste jo den intervjuguiden din, og så tenkte jeg på at jeg nappa på den, og jeg tenkte at her er det noen ting, som jeg er veldig opptatt av, og som, ja, og så tenker jeg at... det har vært veldig lite fokus på og så forsvinner det litt det å forberede seg til samtale. Hva kan du gjøre for at et møte med noen som kommer, blir så bra som mulig? (linjenummer 34-39)

Informantene ga uttrykk for at det var veldig viktig med en god forberedelse før man møter klienter og familier, og at det for informantene kjentes godt å være forberedt. Dette forstår jeg som en trygghet, ved at de har gjort seg klar til å møte klienten. Samtidig sa de at de har brukt lite tid på å reflektere over fenomenet før de takket ja til dette intervjuet. I tillegg kom det også frem at fenomenet forberedelse er noe som snakkes lite om i kollegiet. Som Anne sa:

Nei altså. Jeg syns jo det er spennende. Jeg leste det nå. Jeg har kanskje ikke reflektert så mye om... Hva blir jeg opptatt av eller det med forberedelsen, men jeg har vært veldig opptatt av hva som skal skje i første samtale, altså når man starter et samarbeid med noen. Men da er det jo selvfølgelig gjort en forberedelse, så jeg tenkte bare først og fremst om viktigheten av å forberede seg da nå når man inngår et nytt samarbeid ... (linjenummer 17-23)

Det fremsto imidlertid som vanskelig å få tak i hvorfor informantene vektla forberedelse som viktig. David sa at han alltid har vært opptatt av å forberede seg, og beskrev det som «en prosess på forhånd når du skal ha en samtale med noen» (linjenummer 31-32). Han sa at dette er spesielt viktig i konteksten han jobber i på familiesenteret, hvor familiene som kommer til familiesenteret har så mange vanskelig, vonde og ubehagelige ting å snakke om. Da må man være forberedt på å møte dem på en god måte (linjenummer 42-47). Christian sa at når han blir gjort kjent med at klientene som kommer til samtale har gode ressurser, i form av at de for eksempel har god utdanning, slik som tannleger og jurister, så er han særlig opptatt av å møte dem profesjonelt. Han beskriver dette som at han føler at han «må prestere noe» (linjenummer 152). Dette utdyper han videre ved å si at han kan kjenne på dårlig mestring, og må være litt i forkant av det han forventer kan komme. Samtidig fremstår det som vanskelig å beskrive hva han gjør annerledes i disse samtalene, til forskjell fra samtaler med andre typer klienter. Han sier samtidig at han er opptatt av å møte «mennesker» likt, og slik jeg forstår dette er det mer en følelse hos han som terapeut, enn en forskjell som klientene får kjennskap til.

Slik jeg forstår det som kommer frem om forberedelse, er dette et fenomen som informantene har tenkt lite på tidligere, og at det på en måte kommer litt bort i deres hverdag. Uttalelsene deres er å anse som det andre funnet i denne studien. Informantene

beskriver at de har få tanker om hvorfor de tenker at forberedelse er viktig. Samtidig sier alle at fenomenet forberedelse har betydning, og at dette er noe de ønsker å reflektere mer over i fremtiden.

4.3 Systemiske forståelse som utgangspunkt for å møte klientens historie

Analysen viser at informantene forstår fenomenet forberedelse som funksjonell. Det kom samtidig frem at det ikke er enkelt og entydig hva de tenker om fenomenet, og hva de gjør når de forbereder seg. På bakgrunn av dette inviterte jeg informantene til å reflektere over på hvilken måte den systemiske forståelsen de har tilegnet seg gjennom utdanning og praksis, har hatt noen form for betydning for deres tanker om fenomenet forberedelse.

Alle informantene vektla spesielt familieterapiutdanningen som viktig arena for både personlig og profesjonell utvikling. Informantene begrunnet dette med at de har tilegnet seg kunnskap om den systemiske tenkningen, som er grunnlagstenkningen for mange familieterapeuters forståelse. Dette er kunnskap informantene sa de ikke kan tilegne seg bare gjennom arbeidserfaring.

Det informantene spesielt viste til, var at de så klienten ut ifra ulike perspektiv, på en annen måte nå enn før familieterapiutdanningen. Et eksempel på dette var Anne som fortalte at hun har blitt flinkere på å se helhetlig på familiene, når hun forbereder seg. I dette la hun at hun nå eksempelvis vektla «barnets stemme» (linjenummer 294), selv om barnet ikke var til stede i samtalen. Dette var noe hun sa hun ikke tenkte like mye på før hun tok familieterapiutdanningen. Christian sa om forberedelse slik det fremkommer i dag, at det er litt mot hans systemiske tenkning og natur å forberede seg for mye. Han begrunnet dette med at han jobber ut ifra en systemisk faglig forståelse, hvor han tenker at ingen mennesker er «sånn», og at livet er i stadig endring. Med det forstår jeg at han viser til betegnelsen «stereotypiske» klienter. Han sa at han har lært at det skjer noe hele tiden. Noen får det verre, og noen får det bedre fra da de tok kontakt. Han beskrev at forberedelse oppleves som vanskelig i den forstand at klientens behov for hjelp endres fortløpende fra bestillingen, til man møter klienten i samtale. Samtalen blir som et «pausesignal», mens livet leves der

ute, sa han «(linjenummer 205). Denne måten å se fenomenet på er noe han sa han har lært gjennom utdanningen.

Informantenes tilgang på informasjon om klientene i forkant av samtaler, fremstår som ulik ut ifra kontekstene informantene befinner seg i. Eksempelvis får de som jobber på familievernkontoret ofte bare en kort bestilling på noen få linjer, hvor terapeuten i etterkant ringer opp klienten for å avtale tid. De som jobber på institusjon, får vanligvis tilgang på større henvisninger og journaler. Kontekstens betydning var noe alle informantene viste til som viktig perspektiv de har lært om i utdanningen. Å se og forstå hendelser ut ifra konteksten de oppstår i, fremstår som grunnleggende viktig for informantene, hvor alle vektla kunnskap om begrepet forforståelse som funksjonell og nyttig. Både Ben, Anne og David nevnte samarbeid med andre instanser, som arena for å sirkulært forstå hvordan det første møtet kan oppleves for klienten. De sa at de ofte reflekterer over hvordan klientene opplever å bli møtt, og om klienten kjenner på følelsen av makt og avmakt, og hvordan dette kan påvirke mulighetene for å skape relasjoner. Informantene sa at det å selv får kjenne på kroppen, hvordan det kan oppleves å være i klienten sine sko, er nyttig kunnskap når de skal ta imot klienter. Anne bruker mye tid på å reflektere over eksempelvis BUP sin måte å opptre på i møter, og tar med seg denne kunnskapen når hun selv skal møte klientene. Ben sa han gjerne er med på møter på NAV eller barnevernkontoret. Han beskrev at han på denne måten får en unik kjennskap til hvordan det er å sitte på venterommet, og hvordan det kan oppleves å bli møtt av andre i hjelpeapparatet. Som han sa «Hva er greia? Klarer jeg på en måte å liksom være meg selv, hvis jeg sitter sånn?» (linjenummer 49-50). Dette gir han en unik innsikt som han tar med seg når han selv skal møte klientene som kommer til han.

Det kommer frem som at familieterapiutdanning har betydning for hva informantene tenker om å forberede seg til samtale. Informantene sa at deres tanker om dette har endret seg fra før de startet på utdanningen. Det fremstår likevel som utfordrende for informantene å beskrive hva de faktisk tenker om fenomenet forberedelse, men at de fremstår som tryggere i møte med det ukjente.

4.3.1 Utvikling av en terapeutisk tilnærming

Informantene fortalte at den systemiske tilnærmingen har endret dem både privat og profesjonelt, og at den er blitt en integrert del i dem. Det er slik jeg forstår dette, med bakgrunn i det informantene fortalte om sin reise fra starten av utdanningen sin og frem til i dag.

Når Christian begrunnet det private perspektivet, sa han at han er «litt sånn type». Han sa at han generelt ikke bruker å planlegge så mye i forkant av en arbeidsoppgaver, hverken privat eller i jobbsammenheng. Utover i intervjuet kom det likevel frem at han gjør noen forberedelser. Han sa at han mentalt stiller seg inn på klienten som kommer, men at han etter å ha gjennomført familieterapiutdanningen trenger mindre forkunnskap før møtet med klientene. Han sa at han nå gjør færre praktiske forberedelser, enn tidligere. Det fremstår som at han er blitt tryggere på seg selv parallelt med at han har tilegnet seg kunnskap via utdanningen som familieterapeut. Dette tyder på at den systemiske tilnærmingen også har blitt integrert i hans personlighet like mye som den profesjonelle delen. Ben beskrev at han nå er mer opptatt av det som skjer i tida fra bestillingen kommer inn til familievernkontoret frem til samtalen starter. Da han var nyutdannet brukte han mer energi både mentalt og praktisk på å forberede seg på møter enn han gjør i dag. Han sa at han nå opplevde den mentale forberedelsen som en naturlig integrert del av han fordi han har tilegnet seg kunnskap som gjør at han er forberedt på å møte det som kommer, uansett hva det er.

Videre fortalte også de andre informantene at de har tanker om hvem de er i terapirommet, noe jeg forstår ut fra begrepet om at terapeuten er sitt eget verktøy. Slik informantene snakket om dette, forstår jeg at de er bevisst på at verktøykassen inneholder både personlig og profesjonell kompetanse, og at begge har betydning for måten de velger å forberede seg på. Informantene beskrev at det viktigste er å være menneskelig og ekte i møte med klienten. De sa at de i dag er mer bevisst sine personlige egenskaper i denne sammenheng, til forskjell fra før de startet på familieterapiutdanningen.

Å inneha terapeutiske ferdigheter handler slik jeg forstår det informantene sier, om at de blant annet er opptatt av terapeutens evne til å skape god kjemi i rommet for at samtalen skal flyte lett. Å inneha eller skape god kjemi er noe alle informantene var opptatt av, men at dette ikke nødvendigvis var noe som kommer av seg selv. Som Ben sa «...de fleste av oss,

som jeg, ja kan øve oss og øve oss på veien» (linjenummer 336). Ved at han deler ufarlige ting fra eget liv erfarer han at dette gjør noe med maktbalansen i rommet. Å være genuint ekte og vise sårbarhet, er noe alle informantene var opptatt av i alle delene av samtaleforløpene, også i forberedende fase.

Anne var opptatt av familierapeuten sin erfaring gjennom prøving og feiling, hvor både tilbakemelding fra klienter og utdanning har gitt henne nye perspektiv. Informantene nevnte at å summere opp samtals tema på slutten av timen, er en fin måte å sjekke ut hvordan klienten har opplevd å snakke med terapeuten. De opplevde dette som en av flere sentrale familierapeutisk tilnærminger som de hadde lært gjennom utdanningen, og som har hatt effekt på egen utvikling.

Ben, Anne og Ester fortalte at de brukte å forberede seg mye til klientmøter da de var nyutdannet, men etter hvert som de har fått erfaring har behovet for praktisk forberedelse minket.

Videre kommer det frem at det er ulikt hvor mye hver av dem trenger av informasjon om klientene for å forberede seg tilstrekkelig godt nok til samtale.

Anne sier om forberedelse at hun ikke lenger reflekterer så mye over hva hun faktisk gjør, men at hun er opptatt av hvem hun er som terapeut og menneske i terapirommet. Hun fortalte at hun er mer opptatt av å forberede seg til fremtidige samtaler, enn til første. Hun sa også at hun reflekterer mye over hva som ble sagt i forrige samtale, og hva hun bør punktuere på fremover. Hun sa at:

Stort sett så bruker jeg ikke så veldig mye tid på forberedelser, men jeg har brukt mye tid til å tenke på hva jeg er opptatt av i første samtale når jeg møter nye mennesker.
(Linjenummer 112-114)

Også hun fortalte at hun har endret seg mye som terapeut gjennom utdanningen, og fra å tidligere kunne syntes at klienter var litt «dust», er hun nå blitt mer nysgjerrig på «hva skjedde nå», for så å utforske det mer. Hun sa at familierapiutdanningen har hjulpet henne å bli nysgjerrig i stedet for bare å konkludere.

Ester sa at hun i tidligere karriere hadde en plan for samtalen, og hva hun tenkte var nødvendig å punktuere på og snakke om, men erfaring har gjort at hun har endret praksis.

Man skjønner gradvis at notatene jeg gjør under forberedelsen er mer en støtteplan, for som regel så kanskje blir det en annen retning, og kanskje kommer man innom tema så vidt. (linjenummer 219-220)

Ester sa videre at hun kan ha tenkt på ting siden forrige samtale som er nødvendig å ta opp med klienten, eksempelvis for å ivareta det etiske ansvaret man har som terapeut. Et eksempel på dette var hvis hun kjente på bekymring for barn og sikkerhet, der hun har et ansvar for å ivareta barnet. I hovedsak stilte hun seg mest inn på hvem som kommer, og da i form av navn på klient, hvor mange de er, om de har barn, og i så fall hvor mange, samt kort sjekke bestilling og eventuelt notat fra sist samtale. «Å stille seg inn på samtalen på denne måten var noe alle informantene vektla som et minstekrav til forberedelse av alle typer samtaler, uavhengig av kontekst og type samtale. Noe de har lært gjennom utdanning.

Ester har erfaring fra to ulike arbeidskontekster, og fortalte at det var ulik praksis og behov for forberedelse ved disse to arbeidsstedene. Hun fortalte at da hun jobbet på ungdomsinstitusjonen hadde hun større behov for å lese seg opp på søknad/henvendelse, enn hun har nå når hun jobber ved familievernkontoret. Ester fortalte at ungdommen ofte kom med en bunke med papirer fra barnevern, politi og skole, hvor eksempelvis barnevernstjenesten skrev om ungdommens utfordringer med «store bokstaver», og da uten å nevne noe om ungdommens ressurser. Hun fortalte at hun har vært gjennom flere faser med ulike ideer og trender om hvordan man forbereder seg på klientsamtaler, og videre sier hun at:

Det var en periode hvor det ble en greie på at man «ikke skulle lese papirer» på forhånd. Møt dem med blanke ark og, jeg holdt på å si, fargestifter, bli nysgjerrig på ungdommen, finne ut hvordan denne personen er. (linjenummer 111-114)

Ester fremstår som å like denne tilnærmingen fortsatt, fordi den åpner for å møte menneskene der de er.

Informantene har gjennom utdanning tilegnet seg flere typer tilnærminger som har vært betydningsfulle for informantenes utvikling. En av disse er å ha en «ikke-vitende holdning». Slik informantene snakket om dette, beskriver informantene at de ikke kan vite noe om klienten eller familien før klienten selv har sagt noe om det som for dem er viktig. Å ha en

«ikke-vitende holdning» fremstår i den sammenheng som noe alle informantene vektla som viktig i forberedende fase. Dette er en holdning som de hevdet å ha tilegnet seg spesielt gjennom utdanningen, og at erfaring har gjort dette til en innlemmet del av den familieterapeutiske tilnærmingen i hver enkelt av informantene. De beskrev dette ved at en bestilling kan endres fra den ringes inn, til klienten møter til samtale. Som Ester sa «det handler litt om det å på en måte kunne være åpen for det som kommer». Hun beskrev dette godt når hun sa at hun er opptatt av at «forskjellige mennesker trenger å få være mennesker på forskjellige måter» (linjenummer 278-279).

Anne fortalte at hun var opptatt av å stille med en «ikke-vitende holdning» både når hun innledningsvis forbereder seg, og når hun går inn til første samtale. Anne sa videre at når hun får henvisninger eller dokumentmapper med mye informasjon, så var hun opptatt av å fristille seg fra kunnskapen og tankene hun får. Hun sa at hun ble litt «trassig» når kollegaer sa for mye om klienten. Hun var da bevisst at hun vil se saken med en «ikke-vitende holdning» og ikke la seg farge av forforståelse. Hun sa at dette kan oppleves krevende, og at hun reflekterte mye over dette i arbeidshverdagen. Hun ønsket å være så transparent som mulig og sa at hun derfor i utgangspunktet ønsket å vite så lite som mulig før hun møter klienten selv.

4.3.2 Forståelse av terapeutens egen erfaringskompetanse

For å undersøke hva informantene tenkte om betydning av egen erfaringskompetanse, inviterte jeg dem til å reflektere over erfaringer fra eget liv og praksis, sett i lys av den systemiske tilnærmingen.

Anne fortalte at hun hadde vokst opp i et godt og raust hjem, hvor det var lite konflikt. Hennes far har i mange år jobbet med klienter som misbruker rusmidler, og det har gitt henne en forståelse av at alle er like mye verdt uansett hvem eller hva de er. Dette forstår jeg som informantens erfaringskompetanse. Hun fortalte at hun har opplevd lite konflikt i eget hjem fordi foreldrene og søsken sjeldent og aldri kranglet. Hun sa at hun tenker at hun har lite kompetanse på å stå i og kjenne på konflikt i nær relasjon. Hun ble tidligere ofte urolig i samtaler der sinne og aggresjon kom til uttrykk. Som hun sa så «...er det mange der ute som har et helt annet temperament enn meg, som jeg kanskje fort har opplevd litt sånn

skremmende da og litt skummelt» (linjenummer 586-589). Hun fortalte at hun har brukt mange år på å trene på å tåle temperament, og at hun nå tåler det betydelig bedre enn da hun var ung og nyutdannet. Hun sa at hun ikke blir så aktivert nå, men når hun antar at dette blir et tema i en fremtidig samtale, kan hun bruke tid på å reflektere over tidligere opplevelser, når hun forbereder seg. Videre sa hun at hun innimellom øver seg på å sjekke ut situasjoner, ved at hun stiller seg selv spørsmål som for eksempel; «... forrige gang vi hadde samtale så skjedde dette, og så fikk jeg en følelse av noe, og nå lurer jeg på om vi kan snakke om det?» (linjenummer 387-390). Hun fortalte at hun har erfart at ved at hun gjør seg selv sårbar så skapes det tillit i rommet.

Ester har lignende erfaring fordi hun er enebarn, og hun har en ide om at siden hun ikke har søsken har hun fått lite erfaring med krangling. Hun sa at hun opplever at dette kan fremstå som avvæpnende, fordi hun ikke har et problemfokus innledningsvis i klientmøtet. Dette beskrev hun som at folk kommer på gli fordi de ikke får beholde fokuset på krangelen.

Flere av informantene har opplevd skilsmisse. Christian uttrykte i den forbindelse at han har egen erfaringskompetanse i forhold til det å være skilt. Han sier at det er fordi han har kjent på hvordan det opplevdes å sitte i den andre stolen på familievernkontoret, den gangen han og ekskona søkte hjelp i sin skilsmisse. Han sa at han husker lite og ingenting fra samtalen fordi krisen var så stor at den hemmet hans konsentrasjon og hukommelse. Å ha vært i den situasjon gjør at han føler seg bedre rustet til å ta imot par som sliter med forholdet sine. Han sa videre at han ikke ville ha hatt denne forståelsen uten egen erfaringskompetanse.

David har opplevd alkoholisme på nært hold, og har erfaring med hvordan alkohol kan prege et familieliv med små barn. Han fortalte at erfaringskompetansen han har, var fra støtten han fikk i den vanskelige situasjonen. Han sier videre at dette har vært avgjørende for hvor direkte han tør å være i slike situasjoner. Han kjenner godt til usikkerheten ved å stå i en slik situasjon som forelder, der klientene kjenner på redselen for å ta feil valg. Hans erfaringskompetanse med tydelige støttespillere, som han fortalte ga han direkte råd uten å spørre først, har gjort at han i spesielle tilfeller våger å gjøre det samme til klienter. Han sa at klienten selv må ta valget, men det kan oppleves godt at noen innimellom er direkte og sier noe om hva som bør gjøres i den enkelte situasjonen. Ben sa om å gi råd at «hvis jeg er på mitt aller beste, så spør jeg ja, kan jeg komme med et råd» (linjenummer 305-306). Han sa at

han forsøker å holde litt igjen, men at han innimellom kan være for rask. Han opplevde det som nyttig når klienten sa fra om at han var for rask, og at dette har gitt han erfaring som har ført til at han er blitt bedre på å følge med hvor klienten er i sitt løp. Han sa at man ikke må gå «foran» klienten, men gå parallelt (linjenummer 464). Her kommer en ulikhet frem, hvor David har god erfaring med råd, mens Ben ikke har opplevd dette som nyttig. Slik jeg forstår det Ben sier om dette, fremstår det som at han vil være varsom med å gi råd, og heller sjekke ut om klienten faktisk ønsker å få et råd.

Erfaring fra vanskelige samtaler var også noe alle informantene viste til som viktig kilde til kunnskap, som en resonans de har med seg i videre praksis. Både Anne og Christian delte erfaringer fra samtaler hvor de har kommet med upassende uttrykk, som klienten reagerte sterkt negativt på. Anne opplevde at klienten reiste seg og gikk fra møtet, mens Christian fikk klage på seg i etterkant. Begge hendelsene har ført til at de i dag reflekterer mer over sin posisjon og holdning i møtet med klientene, og hva som eventuelt gikk galt i møtene. Begge bruker nå mer tid på å planlegge og reflektere over egen posisjon i forkant av samtaler, og hvordan de kan bidra til å utvide klientens narrativ uten at deres holdning kommer til uttrykk. Anne vektlegger dette ved å si at:

Det er litt det der at du ikke kjenner folk, altså når du skal starte det samarbeidet, det å på en måte være litt forberedt på den måten, da tenker jeg det er fint med den lille informasjonen om hva de er opptatt av. (linjenummer 477-480)

Kunnskap informantene har fått gjennom utdanning, praksis og eget levd liv, har ført til at de har tilegnet seg nyttig faglig kunnskap om hvordan de kan møte klienter på en god måte. Som de sa, så vet de hvordan de selv ønsker å bli møtt, noe som er blitt en slags ledetråd for hvordan de selv ønsker å møte sine klienter.

4.4 Sammendrag

Informantene er genuint opptatt av faget sitt og sin rolle i forbindelse med å skape gode brukermøter. Informantene sier forberedelse er viktig, men det fremkommer mer som en mental innstilling til klienten, enn praktisk arbeid. Innledende fase fremstår for å ha et mer praktisk innhold, som gjøres i dialog med klienten.

Informantene reflekterer mye over sine verdier og erfaringer både fra privat og profesjonelt liv. Dette tar de med seg som nyttig kunnskap inn i praksis. Det kommer frem at familierapiutdanningen har hatt betydning for måten informantene i dag forbereder seg til samtale på.

Informantene har fortalt om erfaring fra opplevd resonans, og hva som for dem fremstår som suksessfaktorer ved fenomenet forberedelse. Skal terapeuten få til et godt samarbeid, trengs både gode relasjoner og relasjonell kompetanse. Informantene er genuint opptatt av sitt ansvar og sin rolle i denne sammenheng. Diskursens betydning fremstår som avgjørende, både i form av å forstå hva som skjer i rommet, å forstå klientens forståelse og at terapeuten er bevisst sin egen forståelse. Dette er å anse som viktige faktorer for å skape god allianse med klienten. Å bygge allianse og skape et godt rom for samarbeid med klienten, fremstår som en av flere viktige suksessfaktorer. I den studien fremkommer det at forberedelse i kombinasjon med innledende fase, er nødvendig og viktig.

5 Diskusjon

Målet for denne studien var å undersøke familieterapeuters tanker om å forberede seg til samtale. I dette kapitlet vil jeg drøfte studiens funn opp mot problemstilling, teori og relevant forskning.

Funnene henger nøye sammen med hverandre. For å gjøre diskusjonen oversiktlig har jeg valgt å dele opp diskusjonen i fire deler.

- Tanker om det praktiske arbeidet i forbindelse med forberedelse.
- Forberedelse som en funksjonell del av det familieterapeutiske arbeidet.
- Systemisk forståelse som utgangspunkt for å møte klientens historie
- Forståelse av terapeutens egen erfaringskompetanse.

5.1 Tanker om det praktiske arbeidet i forbindelse med forberedelse

Slik informantene beskrev sine tanker om fenomenet forberedelse, fremstår det som at forberedende og innledende fase henger så tett sammen, at det kan tolkes som to deler av en helhetlig variant av forberedende fase (Lorås, 2021; Shulman, 2004). Dette ble avdekket som det første funnet i denne studien. Slik jeg tolker det informantene sa menes det at noen deler av forberedelsen skjer før de møter klientene, og noe forberedelse skjer i første samtale. Det kan videre tolkes som at informantenes tanker om forberedelse handler om den mentale og emosjonelle innstillingen, mens innledende fase handler om det praktiske arbeidet som terapeuten mentalt har innstilt seg på under forberedelsen. Dette sammenfaller med at begge faser, slik Lorås (2021) og Shulman (2004) presenterer dem, er av like stor betydning, men på ulikt vis.

For å få en forståelse av informantenes tanker om forberedelse, kan vi blant annet se det i sammenheng med Harlene Anderson (2019) sin samarbeidende- dialogiske familieterapi. Et samarbeid handler om relasjon mellom terapeut og klient, og for å lykkes med det må det

skapes en allianse mellom partene (Tilden & Vrabel). Som Lorås (2021) sier om allianse så må «... fokus være å bygge en sterk allianse med klienten ...» (s. 67). Anderson (2019) var opptatt av dialogen, og især i innledende fase vil dette være av betydning siden det først er i innledende fase at informantene møter klienten. Lorås (2021) sier at ingen vet bedre enn klienten hvordan de ønsker å bli møtt. Terapeutens evne til å skape dialog med klienten er avgjørende for det videre samarbeidet (Anderson, 2019, Tilden & Vrabel 2021). Dette sammenfaller med det informantene sa om viktighet av det første møtet med klienten, som et utgangspunkt for de videre samtalene.

Shulman (2015) sier at «i forberedelsesfasen skal hjelperen bli seg bevisst egne tanker og følelser før møtet med klienten, og reflektere over hvilke tanker, følelser og behov den hjelpesøkende kan ha». Videre kan terapeuten gjennom samarbeid og dialog bistå klienten med å mestre følelser og støtte klienten i situasjoner (Anderson, 2019; Lorås, 2021, s. 45). Hjelpesituasjonen ble av informantene sett på som en sirkulær påvirkning både på terapeut og klient, både positivt og negativt. Det henger sammen med Bateson sin forståelse av at terapeut og klient gjensidig påvirkes av hverandre gjennom dialog, hvor informanten og klienten kommuniserer og får lik forståelse av utfordringen (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 86-88; Jensen, 2016, s. 26-27). Allerede i forberedende fase var informantene bevisst Anderson (2019) sin samarbeidende-dialogiske tilnærming som viktig å ha kjennskap til. Det er fordi informantene mente de måtte forberede seg ved å tenke over, hvordan de skulle møte klienten. Altså forberede samarbeidet. Informanten bør slik sett være bevisst at hen kan være preget av forforståelse og lage seg hypoteser, når informanten eksempelvis leser henvisning fra andre i hjelpeapparatet. Informanten kan validere hypotesene ved å snakke med klienten om dem, både innledningsvis og i fortløpende samtaler (Bertrando, 2019, s. 145).

Funnet i denne studien kan sees på som en motsetning til det Shulman (2004) vektlegger, når han beskriver forberedende fase som betydningsfull og viktig. Shulman (2004) sier at terapeuten som et minimum, må være mentalt innstilt på å møte klienten (s. 82). Lorås (2021) beskriver dette ved å si at fasen skal bidra til at terapeuten utvikler empati for klienten, ved å være kjent med egne følelser og fordommer (s. 52). Også her vil informantenes forforståelse være av betydning, ved å møte klienten med bevissthet om egne fordommer (Thomassen, 2018). Selv om det fremstår som at informanten vektlegger

forberedelse fase som mindre viktig, betyr ikke det nødvendigvis at de ikke vektlegger betydningen av å være godt forberedt (Lorås, 2021). Men det kan tenkes at den systemiske kunnskapen gjør at terapeuten er mer åpne for å ta imot det som kommer frem i den enkelte samtale. Informantene sa at de ikke vet hva som er klienten sitt behov akkurat i dag. Informantenes kunnskap om hvordan de kan forholde seg til egen forforståelse, gjør dem bedre rustet til å møte klienten med en ikke-fordømmende holdning, men heller ha en «ikke-vitende holdning». Anderson (2019) sier om «ikke-vitende holdning» at den er som en ledetråd til å finne alternative veier, og at terapeuten slik kan være naturlig og spontant responsive i møte med klienten (s. 206).

Når de innledende fasene startet, var maktbalansen noe informantene var opptatt av. En maktbalanse vil aldri kunne utjevnes helt i et terapeutisk forløp, og den vil alltid være til stede i rommet (Jensen & Ulleberg, 2017). Maktens mange ansikter er noe som anses som viktig for terapeuten både gjennom forberedende og innledende fase (Jensen, 2016; Jensen & Ulleberg, 2017). Makt kan også fremstå for å ha et positivt uttrykk, ved at terapeuten tar ansvar. En slik variant av makt trenger ikke nødvendigvis å være uheldig, fordi det kan gjøre at klienten får tiltro til den profesjonelle. At noen kan ta «ansvar», kan for noen klienter oppleves godt. Allianse vil også i en slik situasjon ha betydning for hvor mye klienten tillater terapeut å ta ansvar. Dette som en trygghet klient kan kjenne på, ved å ha tillitt til at terapeuten ønsker det beste for klienten (Tilden & Vrabel, 2021). Dette kan også henge sammen med å gi råd, slik noen informanter snakket om. Kanskje denne varianten av å gi råd, er det informantene som var pårørende til en rusmiddelavhengig, snakket om. Det kan være slik at hen har med seg sine opplevelser når hen velger å gi råd til sine klienter. Med bakgrunn i måten informantene snakker om dette på, kan vi ideelt sett tenke at familierapeuter ikke skal gi råd uoppfordret. Men sett ut fra dette perspektivet, vil det kunne være nettopp opplevelsen av at noen tar «ansvar» som gjør en forskjell. I et slikt tilfelle vil klienten mest sannsynlig ikke kjenne så sterkt på makten, fordi den fremstår som noe utjevnet. Et råd som er godt ment, kan fra terapeutens sin side også handle om å vise omsorg for klienten. Men hvis klienten står i en eksistensiell krise, slik informantene viste til, vil det imidlertid kunne være vanskelig for klienten å forstå, og også vanskeliggjøre det å ta imot råd og omsorg.

I den innledende fasen er det viktig å vise empati for klienten ved å ivareta og akseptere klienten på en omsorgsfull og medfølende måte (Lorås, 2021, s. 68). Informantens evne til å reflektere over sin holdning, fremstår som viktig under forberedelsen, for å bevisstgjøre seg sin måte å fremtre på i møte med klienten. Dette sammenfaller med det som kom frem i intervjuene, hvor informantene reflekterer over hvordan de selv hadde ønsket å bli møtt. Lorås og Tyskø (2019) sier at «Terapeuten har en dobbeltrolle og er å anse som både observatører og deltager i terapikonteksten (s. 72). Her kommer informantene sin erfaring fra både privat og profesjonelt liv frem som gjenklang til klientens liv, og som har gitt informantene nyttig kunnskap om resonans (Lorås & Tyskø, 2019).

Lorås (2021) sier at terapeuten i innledende fase kan trygge klienten ved å ha en samtale om samtalen (s. 69). Informantene kan gjennom dialog trygge klienten på at relasjonen mellom terapeut og klient handler om et samarbeid. Ved at informantene anerkjenner klientens sårbarheter, autonomi og selvbestemmelsesrett, gir terapeuten noe makt tilbake til klienten (Anderson, 2003); Anderson, 2019). Eksempel på hvor klienten ikke har bestemmelsesrett, er i tilfeller hvor informanten viste til forpliktelse de har for å ivareta sikkerheten rundt omsorgen for små barn, der det er nødvendig å melde bekymring til barnevern.

I innledende fase handler det også om å sjekke ut klientens erfaring fra lignende samtaler ved eksempelvis å undersøke hva som har fungert bra i tidligere samtaler, og hva som ikke har fungert (Lorås, 2021, s. 69). Terapeuten får her kunnskap som vil kunne åpne opp for å samtale om vanskelige ting, fordi klienten blir invitert til å fortelle om sine erfaringer fra tidligere samtaler med hjelpeapparatet. Hvis terapeuten her går for fort frem, vil dette kunne føre til motsatt effekt ved at klienten lukker seg og ikke deler nyttig informasjon. Det tar tid å bygge allianse og tillit, og som informantene sa, så er de første minuttene viktige for å kunne skape god relasjon (Tilden & Vrabel, 2021). Her blir det å gå parallelt av betydning for å unngå å bruke tid på å reparere, men heller bygge en god relasjon fra start av. Dette anså informantene som sitt ansvar, og som enda en viktig del av det å være profesjonell.

En informant fortalte at hen så på seg selv som en vert som inviterer inn til samtale. Dette samstemmer med sentrale ideer i samarbeide-dialogiske tilnærming (Anderson, 2019, s. 207). Ved at terapeut og klient gjensidig utforsker hverandres forståelser, skapes en relasjon hvor respekt for å være annerledes fremstår som en ressurs. At terapeut og klient har felles

mål og sammen lager en kontrakt for samarbeidet, har slik informantene la dette frem, betydning for maktbalansen i rommet (Anderson, 2019). I denne sammenhengen må terapeuten evne å lytte til klienten, og kunne snakke et språk som klienten forstår. Anderson og Goolishian var opptatt av det språkssystemiske, hvor språket har betydning siden det er via språket vi forstår hverandre (Anderson, 2019; Jensen & Ulleberg, 2017). Informantene ga uttrykk for at det er viktig å gi plass til alle i rommet når eksempelvis en familie har felles samtale. Her blir dialogen viktig. At alle parter får taletid, og at rommet ikke bare fylles av et medlem i familien, var noe informantene så som nødvendig for å forstå hvordan utfordringen påvirket hele familien. Dette henger sammen med perspektivet i systemisk familieterapi, hvor de Flon (2019) beskriver at det er i familiesystemet problemer oppstår og best kan løses (s. 16-24). Informantene i studien var som nevnt opptatt av å snakke et forståelig språk, som en viktig del av det relasjonelle arbeidet. Slik informantene snakket om språket, handlet det om at språkets betydning går begge veier. Med det menes at klienten må forstå hva terapeuten sier, og terapeuten må forstå hva klienten sier. I tillegg må familiemedlemmene forstå hva de andre i familien sier.

Å bruke tid på innledende fase fremsto som et nøkkelutsagn under analysen. Informantene etterstrebet en felles forståelse hvor man blir enig om hvilken sannhet man skal jobbe ut ifra (Anderson, 2003; Anderson, 2019, s. 201). Dette anses som avgjørende for resultatet av terapien. Informantene delte historier hvor de har erfart at klientene ikke forsto hva som ble snakket om, noe de selv opplevde som ubehagelig. Ved å betrakte språket som en aktiv, flytende del av relasjonen, og at språket kan representere en bit av sannheten, evner terapeuten å se sannheten ut ifra klienten sitt perspektiv (Anderson, 2003); Anderson, 2019). Informantene var opptatt av at de måtte legge til side sin mening og holdning om klientens utfordringer, og i stedet ha respekt for klienten sin egen forståelse av det som skjer i deres livsverden.

Gjennom faglig nysgjerrighet på fenomenet forberedelse, ruster vi oss med kunnskap både om forberedelse og innledende fase. Summen av de to delene åpner horisonten for økt fokus på et noe avglemt fenomen.

Et noe utenforliggende tema som kom frem i denne studien, var viktigheten av at informantene også tar vare på seg selv som individuelle mennesker. Selv om dette er litt på

sidelinjen av den systemiske forståelsen når det gjelder forberedelse, var dette noe som var viktig for informantene å si noe om. De sier at for å kunne være til stede for klienten, må de kjenne til og ivareta seg selv først. Dette henger slik jeg ser det sammen med det Maurice Merleau-Ponty (2012) sier om at forståelse også gir kroppslige reaksjoner. Som Tilden og Vrabel (2021) sa så er det terapeutene som er ansvarlige for å skape allianse med klienten (s-92). Da må informanten være sterkt nok til å tåle klienten, og møte det som kommer uten at terapeutens egne reaksjoner tar for mye plass. Informantene beskriver dette når de viser til at de er opptatt av å ta nok pauser, ha et begrenset antall klienter pr dag, og av å ivareta seg selv eksempelvis ved å trene. En informant sa at hen opplever at hen nesten ikke kan tillate seg å ha en dårlig dag. Uten denne forståelsen kan terapeuten i verste fall stå i fare for å ikke yte den kvalitet på hjelpen som bør forventes. Slik forbereder de seg på å ivareta både seg selv og klienten før samarbeidet starter.

5.2 Forberedelse som en funksjonell del av det familieterapeutiske arbeidet

Gjennom rekrutteringsprosessen fikk jeg inntrykk av at fenomenet forberedelse var et tema som mange opplevde som viktig, og at det var noe som ble vektlagt som en sentral del av det familieterapeutiske arbeidet. I analysen kom det imidlertid frem at betydningen av fenomenet forberedelse likevel fremstår som tvetydig. I dette forstår jeg at informantene kanskje ikke har helt klart for seg, hva slags funksjon forberedelse har for dem.

Parallellene jeg observerte mellom forskningsartiklene, som jeg tidligere i oppgaven har vist til, og funnene i egen studie, er interessante. Forskningsartiklene handler om flere faser av et samtaleforløp, også forberedende fase. I forskningen til Ingskog (2014) beskrev hun at rådgiverne hun intervjuet opplevde følelsen av å være forberedt som god. Dette ble beskrevet som en kroppslig reaksjon. Jeg forstår det Ingskog beskriver, som at rådgiverne hadde behov for å føle seg trygge når de skulle møte klienter. Dette ga dem en følelse av mestring. Forskningen til Ingskog har et fenomenologisk perspektiv, hvor hun gir plass til Maurice Merleau-Ponty (2012) sin forståelse av fenomenologiske teori. Merleau-Ponty (2012) hevder at vi føler gjennom kroppen i samspill med det som skjer rundt oss, altså at vi får kroppslige erfaringer og reaksjoner. Både teorien til Merleau-Ponty (2012) og artikkelen

til Ingskog (2014), fremstår som relevante for min studie, fordi de beskriver elementer av forberedende fase og følelser terapeuten kan kjenne på i denne sammenheng. Informantene beskrev forberedelse som en trygghet, som på den ene siden kan forstås som at de opplevde å bli mentalt og fysisk rolige i kroppen når de møtte forberedt. På den andre siden kan man tenke seg at informantene følte på mestring, som oftest er betegnet som en god følelse. Mens det å være dårlig forberedt til en samtale kan føles som stressende for terapeuten. Stress kan i verste fall bidra til at terapeuten ikke klarer å være tilstrekkelig til stede for klienten. Terapeuten kan da stå i fare for å punktuere på andre aspekt ved klientens utfordringer enn på det som for klienten fremstår som viktigst å snakke om. Dette sammenfaller med det Bateson beskriver når han sier at terapeuten må kjenne til klientens kart og terreng (Jensen & Ulleberg, 2017).

Dette henger sammen med det en informant fortalte om sitt behov for å kjenne på mestring, og hens forventning til seg selv som terapeut. Her får Merleau-Ponty (2012) sin beskrivelse av forforståelsen som sitter både i kroppen og i tanker betydning, fordi mestring kan ses på som en følelsesmessig reaksjon (s. 209-210). Informanten uttrykte at hen føler at hen «må» prestere når hen møter klienter som har god utdanning. Men når informantene forberedte seg til samtaler med klienter med «vanlige» jobber, kom det fram at hen følte seg tryggere og hadde mindre behov for å forberede seg. Dette fremstår som et paradoks, hvor det i verste fall kan sees på som uetisk praksis fra informantens side å forberede seg ulikt ut fra klientens sosiale bakgrunn. Dette sammenfaller med det Lorentzen (2011) sier om menneskeverdet, hvor terapeutens etiske ansvar fremstår som betydningsfullt ved at terapeutens dømmekraft ses på som et etisk ansvar (s. 34). En etisk appell kan være at informantene evner å bistå og hjelpe der hen ser det trengs, uavhengig av hvilken utdanning klienten har (Lorentzen, 2011).

Slik jeg tolker dette, kommer også diskurs og makt til uttrykk, ved at noen klienter kan fremstå som mer verdifulle for informantene enn andre (Jensen & Ulleberg, 2017). En bakgrunn for dette kan være at terapeuten er farget av både privat og profesjonell diskurs, uten at hen nødvendigvis er bevisst denne påvirkningen (Gergen & Gergen, 2016; Øfsti, 2017). Eksempelvis kan utdanning være noe som har vært høyt verdsatt hjemme hos terapeuten i hans oppvekst. Dette som en kultur hvor familien anså dette som en standarder som krever en viss type respekt (Mosgaard, 2003; Øfsti, 2017). Diskursen kan ha påvirket i en

slik grad, at terapeutens antatte respekt for klienter med autoritet og høy anseelse i samfunnet, er høyere enn for andre klienter (Jensen & Ulleberg, 2017).

Terapeutens erfaring fra samtaler med klienter med høy utdanning, kan også tolkes som forstyrrende. Det kan henge sammen med at klientens livsverden fremstår som for forskjellig fra terapeuten sin livsverden. Dette sammenfaller slik jeg forstår det med de observasjonsrammer vi er en del av, hvor kontekst har betydning for forståelsen (de Flon, 2019; Jensen & Ulleberg, 2017,). Terapeuten kan ha opplevd å ha følt seg underlegen i samtalerommet, og derav også følt seg utrygg som terapeut. Dette kan ha sammenheng med erfaringene en informant følte på, som en resonans som har bidratt til følelsen av at hen «må» prestere i enkelte samtaler (Lorås & Tyskø, 2019).

I en forberedende fase fremkommer det som viktig å «stille seg inn» på klienten (Lorås, 2021; Shulman, 2004). Å «stille seg inn» på klienten handler blant annet om å kjenne til egne diskurser og hvordan disse tar plass i egen kropp (Merleau-Ponty, 2012; Øfsti, 2017). Ved at informantene har tid til å reflektere over sin forforståelse og følelser rundt det å møte antatt autoritære mennesker, vil hen kunne mestre dette bedre i fremtiden.

I motsetning til dette, kan det også tolkes som at informanten ga uttrykk for en kontekstuell bevissthet (Anderson, 2019). Det er grunn til å tro at ulike samfunnsgrupper kan ha ulike forventninger til samtaler. Terapeutens evne til å forberede seg på andre og kanskje ukjente tema, blir funksjonell for å møte alle klienter på en god måte. Hvordan kan terapeuten få kunnskap om de ulike behovene som klienter fra en ukjent samfunnsgruppe har? Man kan tenke at erfaring er en kilde til slik kunnskap, noe informantene også var opptatt av. Resonans handler om gjenklang til egen erfaring, og beskriver denne forståelsen av egen kunnskap (Lorås & Tyskø, 2019, s. 73). Dette sammenfaller også med terapeutens kunnskap om å innta en «ikke-vitende holdning», som i et slikt tilfelle kan gi terapeuten en frihet til å møte det ukjente på tvers av samfunnsgrupper (Anderson, 2019). Slik jeg tolker dette, vil det i et slikt tilfelle ikke være uetisk praksis med lite forberedelse, da terapeuten ikke kan vite hva som kreves av hen inn i samtalen (Lorentzen, 2011). Med det mener jeg ikke at terapeuten tar et bevisst valg om å ikke forberede seg, men at han er åpen for det som kommer.

Brøste (2021) sa i sin artikkel at forberedelse er av stor betydning for kvaliteten på avhørene hun viste til. Informantene i studien var etterforskere i politiet som gjennomfører avhør av barn. Dette er å anse som en svært sårbar gruppe, og hun vektla at godt forarbeide er vesentlig for å få gjennomført gode avhør av barna. Ut fra dette kan det dras en parallell til det en informant sa om å samtale med familiene som kommer til familiesenteret. Familiene antas å ha svært vanskelige og utfordrende liv, og man kan anta at de er ekstra sårbare for hvordan de blir møtt av hjelpeapparatet. Hvis informanten møter uforberedt, vil familiene kunne sanse en usikkerhet, eller en manglende profesjonalitet hos terapeuten, og de vil kunne få et dårlig førsteinntrykk av oppholdet på familiesenteret. Ved at informanten har forberedt seg ved å ha «stilt seg inn» på klienten, slik at hen i det minste kjenner til navn og hvor mange som kommer, kan det gi familien en følelse av å være velkommen (Lorås, 2021; Shulman, 2004). Dette kan bidra til å gjøre at familien blir raskere trygg på informanten. Slik jeg tolker dette, fremstår det som at informanten vektla forberedelse som funksjonell, ved at hen etterstreber å forberede seg slik at hen møter familiene på en god måte. Noe som stemmer overens med Shulman (2002) sin vektlegging av forberedende fase.

I denne studien kommer det ikke frem noe ensidig positivt eller negativt svar på det å forberede seg. Informantene uttrykte imidlertid at forberedelse opplevdes som funksjonell for dem, men det fremstår nesten som et paradoks til hva de egentlig gjør. Skal vi forberede oss eller ikke, hva trenger vi og hvorfor? Denne tvetydigheten var ut fra funnene vanskelig å beskrive. Den interaksjonistiske modellen til Lawrens Shulman (2004) beskrev forberedelse som den viktigste delen i et samarbeid. Dette kan settes i sammenheng med at terapeuten skal føle seg trygg i møtet med klienten. Samtidig sier Shulman (2021) «at i et interaksjonistisk perspektiv vil behandlingen starte når den hjelpesøkende første gang møter hjelperen og de sammen skal bli enige om hva denne relasjonens skal innebære» (Lorås, 2021, s. 49). Slik jeg forstår dette, er det ikke ensbetydende for hvor mye vi må forberede oss. Lorås (2021) sier at forberedelse kan være et «potensielt farefullt område» (Lorås, 2021, s. 68). Forberedelse kan være utfordrende fordi det er vanskelig å vite hva vi skal forberede oss på, og fordi vi ikke vet hva klienten egentlig tenker. Jacob Mosgaard (2003) sier at en terapeut med en sosialkonstruksjonistisk holdning alltid vil «noe» med terapien. I det legger han at terapeuten har et engasjement og en dagsorden for samtalen (s. 13), og som Lorås

(2021) sier, så bør vi ikke møte klienten «tomhendt». Klienten bør som et minstekrav føle seg ventet og velkommen til samtalen (s. 68).

I en henvisning og i informasjon gitt av andre i hjelpeapparatet, kan det ligge kunnskap om klienten som er viktig for terapeuten å få kjennskap til. Ut fra et slikt perspektiv kan si at forberedelse er å anse som funksjonell. Et paradoks er hvis terapeuten undergraver kunnskap, og på den måten viser at hen ikke har tillitt til at kollegaer har gjort gode nok vurderinger rundt klienten, altså undergraver kollegaer sin kunnskap. Tid er noe alle informanter vektla som viktig, og dette kommer frem på en noe annerledes måte i denne sammenhengen. For å unngå å bruke unødig lang tid på å tilby riktig type hjelp, er det både viktig og nyttig at terapeuten får tilgang til viktig informasjon om klienten. I tillegg kan det være informasjon som ikke anses som nødvendig å etterspørre på nytt, fordi klienten har fått nødvendig hjelp med hensyn til det enkelte temaet. Slik jeg tolker det, vil dette være avgjørende for å få til en god forberedelse slik Lorås (2021) og Shulman (2004) vektlegger i sine modeller. Å tilby feil type hjelp eller ingen hjelp, vil kunne føre til ytterligere vanskelige liv for klientene.

Som en motsetning kan det i noen tilfeller nettopp være prekært viktig å lese henvisningen. Dette er når terapeuten bør ha kjennskap til viktig informasjon, eksempelvis mulig utøvelse av vold, overgrep, suicidalfare og lignende. En informant opplevde dette som viktig da hen i tidligere arbeidskontekst jobbet med ungdom. Her var det nødvendig med informasjon for å ivareta sikkerheten til de andre ungdommer og de ansatte. Det vil i slike tilfeller være uetisk om terapeuten ikke har tilegnet seg denne informasjonen på forhånd, noe som i verste fall vil kunne føre til alvorlige hendelser (Lorentzen, 2011).

Det anses for en systemisk familieterapeut som viktig å ha kjennskap til forforståelsens ulike ansikter (Lorås & Christiansen, 2021). Når informantene sier de ikke ønsker å bli farget av informasjon gjort av andre i hjelpeapparatet, kan man raskt tenke at dette er bra. Dette fordi klienten eksempelvis kan få en ny sjanse til å vise hvem og hva de er, men i dette aspektet ser jeg også at et av maktens flere ansikter kan tre frem (Jensen, 2016). Med det mener jeg at hvis terapeutens forforståelse ikke er til fordel for klienten, kan klienten bli satt i et tenkt dårlig lys. Et eksempel vil være hvis terapeuten har dårlig tro på at endring er mulig for klienten på bakgrunn av at erfaring med lignende klienter tidligere har gitt dårlige resultater.

Forberedelsen vil i et slikt tilfelle kunne bære preg av at terapeuten får feil og/eller negativt fokus, at terapeuten setter seg for dårlig inn i saken og/eller gir opp før hen har startet.

En informant viste også til erfaring fra tidligere arbeidskontekst, hvor andre i hjelpeapparatet hadde skrevet henvisningen. Disse hadde tolket klienten på en fordømmende måte, og derfor gitt feilaktige konklusjoner om klientens liv. Dette henger sammen med den institusjonelle makten, hvor feilaktig forforståelse kan føre til at bygging av relasjon blir vanskelig og utfordrende, og i verste fall umulig (Jensen, 2016; Jensen & Ulleberg, 2017, 198-199). Dette fordi terapeuten kan ha gjort seg opp en forståelse, som beskriver en sannhet om klienten. Denne sannheten trenger nødvendigvis ikke å være riktig, og kan være med på å vanskeliggjøre klienten sin mulighet til å bli forstått. Her blir forståelsen av kontekst og narrativ familierapi nyttig, for å forstå klienten sin historie ut ifra deres perspektiv (de Flon, 2019; White, 2007).

Informantene sa at de forsøkte å være transparente til narrativene de får tilgang til når de leser en henvisning. Ved å være åpent nysgjerrig til klientens historie uten blick på egen forforståelse, søkte de å forstå den enkelte klient. Ved at terapeuten evner å se historien og/eller fenomenet som en av flere «deler» av klienten sitt liv, vil det kunne åpne for flere sider av klienten sitt narrativ (Holmberg, 2010; White, 2007). Dette er det White snakker om når han viser til eksternalisering av narrativer. Terapeuten og klienten søker å finne historier på de dagene utfordringen ikke fremtrer som for vanskelige (Holmgren, 2010; White, 2007). Som en informant forteller, forsøkte hen å møte klienten med blanke ark, for så sammen med klienten å benytte fargestifter i utforskingen av historiene.

Blant mine informanter fremkom det at de gjennom intervjuene i denne studien opplevde å ha fått utdypende tanker om hva forberedelse handler om for dem. Innenfor et sosialkonstruksjonistisk perspektiv har ikke et begrep verdi i seg selv (Gergen & Gergen, 2016). Begrepet blir verdifullt først når vi sammen med andre mennesker fyller det med ny mening og ny forståelse (Gergen, 2009). Informantene sa at de kommer til å tenke mer på fenomenet forberedelse i tiden fremover. De ønsker å reflektere mer over hva de legger i ordet, og tenke over hvilken funksjon det har i deres praksis.

5.3 Systemisk forståelse som utgangspunkt for å møte klientens historie

Denne studien viser at informantene mener at familieterapiutdanningen har endret måten de tenker om fenomenet forberedelse på (Lorås & Tyskø, 2019, 71-77). Dette handler, slik jeg forstår det, om at informantene har tilegnet seg kompetanse om blant annet det å se og forstå mennesket ut ifra den konteksten hen er en del av (de Flon, 2019, s. 18, s. 26). Som Gergen (2016) sier, så skapes og formes vi i relasjon med hverandre der språket har stor betydning for forståelsen (Gergen, 2015; Lorås, 2021, s. 22). Dette sammenfaller med det en familieterapeut med en sosialkonstruksjonistisk holdning vil si, om at hen «heller vil undersøke det unike systemets egne erfaringer, tidligere løsningsforslag, egne ønsker for fremtiden, mål for behandlingen» (Lorås, 2021, s. 21). Det kan forstås som at informantene gjennom utdanningen har lært hvordan de skal tilpasse forberedelsen ut fra behovene til hver enkelt klient. Hvor kunnskapen informanten har tilegnet seg setter familieterapeuten i stand til å se klientens utfordring ut fra klienten sitt system, men samtidig være bevisst terapeutens egne fordommer og forutinntattheter (Lorås, 2021, s. 68).

Det kan fremstå som at informantene før de startet på familieterapiutdanningen, var mer opptatt av at de måtte vite mye om klienten i forberedende fase, enn hva de sa de hadde behov for etter fullført utdanning. Det kommer frem at informantene tidligere jobbet mer aktivt og ukritisk med å innhente informasjon før de møtte klienten. Med ukritisk tolker jeg at terapeutene har utviklet en evne, hvor de i dag fremstår som kritisk reflekterende til det observerbare. Dette sammenfaller med at informantene sa at de nå forstår klienten sine narrativ som noe som kan tolkes på ulike vis (Jensen, 2016, s. 122). Det fremstår også som at informantene erfarte at de fikk bedre utbytte av forberedelsen, enn de gjør i dag. Jeg tolker det som at de brukte mye energi og tid på noe som kan fremstå som udefinerbart, og kanskje til og med unyttig. Henvisningene og notatene ble ut fra en slik forståelse, en tekst som allerede var tolket av noen andre enn informantene. White (2007) var opptatt av at det er et skille mellom en person og et problem. Når en henvisning er fortolket kan terapeuten med en kritisk refleksjon ha lært å fortolke narrativet på nytt, i et forsøk på å se andre sider ved historien, her henvisningen. Slik skapes ny viten som i en hermeneutisk spiral (Holmgren, 2010, s. 34).

Videre tolket jeg at informantene mente de tidligere sto i fare for å ha flere fordommer til klientene og deres utfordringer, enn informantene erfarer å ha i dag. Informasjonen i forberedende fase bør være «nyttig» for å kunne forstås og hjelpe klienten. For mye informasjon kan fremstå som forstyrrende, siden ikke all informasjonen nødvendigvis har relevans for klienten sin sak. Her antas det at kunnskap om den innledende fase kan være nyttig fordi informanten har lært hvordan terapeuten sammen med klient får mulighet til å rydde i informasjonsflyten (Lorås, 2019; Shulman, 2004). Ved at terapeut og klient i dialog bearbeider informasjon, vil eventuelle feil ved informasjonen kunne avdekkes, og klienten kan få sagt noe om sin forståelse, eksempelvis av henvisningen. Dette henger sammen med den samarbeidende dialogiske praksisen, hvor makten kan utjevnes noe, fordi klienten er kjent med hva terapeuten vet om dem (Anderson, 2019).

Informantene kan synes å ha et ønske om å unngå å tolke klientens utfordringer på en urettmessig og feil måte. Alle informantene vektla begrepet «ikke-vitende holdning», som viktig lærdom de har tilegnet seg gjennom familierapiutdanningen (Anderson, 2003; Anderson, 2019). Det som kan være utfordrende er hvis informantene vektlegger den «ikke-vitende holdningen» i en slik grad, at de velger å ikke forberede seg i det hele tatt. Eller at informanten var så tilbaketrukket at de møter klienten helt uforberedt på klientens sak og utfordringer. Å være «ikke-vitende» handler ikke om at terapeuten ikke skal vite noen ting om klienten, eller velge å ikke forberede seg (Anderson, 2003; Anderson, 2019). Men at terapeuten heller bør etterstrebe og være bevisst at hen ikke kan vite «alt» om klienten. Terapeuten kan heller ikke vite hvordan klienten forstår seg selv i sin livsverden. Når terapeuten skal forberede seg til samtaler i en samtale-prosess, er det funksjonelt at terapeuten forbereder seg på det som i siste samtale fremsto som viktig å snakke om. Hva informanten valgte å punktuere på sammenfalt med forståelsen av klientens kart og terreng, slik Bateson var opptatt av. Denne kunnskapen sammenfaller med det informanten beskrev om at livet leves der ute og at endring skjer mellom timene (Jensen & Ulleberg, 2017, s. 88-89, s. 112-113). Informantens manglende forståelse av kart og terreng kan være en årsak til at noen informanter fant det utfordrende å forberede seg, fordi de ikke kjente til klientens kontekst. Temaet i samtalene må innimellom legges på pause til det kommer opp på nytt som aktuelt tema. Derfor fremsto det som nyttig å sjekke notater som en støtteplan for samtalen, slik noen informanter refererte til.

Den sirkulære forståelsen kan forklares ved at informantene har tilegnet seg kunnskap om å møte klienten sett i lys av at de er påvirket av den konteksten de er en del av (Jensen, 2016; Jensen & Ulleberg, 2017; Lorås, 2021). Informanten virket til å ha en forståelse for at klienten påvirkes av det som skjer rundt dem. Som et eksempel fortalte en av informantene at hen visualiserte et barn inn i samtalen. Terapeuten sin forståelse ut ifra foreldrenes perspektiv, kan være at hen så utfordringen til familien lineært, eksempelvis fordi foreldrene mente at barnet var utfordringen. Dette blir sett ut ifra en lineær forståelse hvor en årsak har en virkning (Lorås, 2019; Jensen, 2016). Ved å se at familiemedlemmene gjensidig påvirker hverandre, kan terapeuten i et slikt tilfelle heller søke å utvide perspektivet til foreldrene. På den ene siden vil terapeuten ut fra den sirkulære forståelsen utvide familiens perspektiv, mens ved en lineær forståelse vil terapeuten stå i fare for å bidra til å opprettholde familiens utfordring (Jensen, 2016; Jensen & Ulleberg, 2017). Bateson var opptatt av nettopp dette med at vi ikke kan se fenomenet uten å forstå konteksten fenomenet oppstår i (de Flon, 2019, s. 15; Jensen & Ulleberg, 2017). Uten den systemiske forståelsen informantene har tilegnet seg, vil forståelse av kontekst sett i et slikt lys være fylt av makt. Dette fordi informantene før hen gjennomførte familieterapiutdanningen, ville kunne akseptert foreldrenes forståelse av sannheten, og ikke søkt å utvide narrativet (White, 2007).

Begrepet familieterapi er et paraplybegrep for en lang rekke av ulike retninger som familieterapien har og kan benytte seg av (Lorås & Ness, 2019, s. 7; Torsteinsson, 2019, s. 25-46). Å ha kunnskap om de ulike retningene har, slik jeg forstår det, utvidet informantenes verktøykasse for hvordan de kan hjelpe klienten. Især ved forberedelse til fortløpende samtaler vil kunnskapen om de ulike retningene være nyttig. Dette fordi informantene kan tenke over hvilken retning som hen tror passer klienten best, ut fra informasjon som terapeuten har fått tilgang til i første samtale eller henvisninger. Dette betyr at terapeuten bør forberede seg ved å lese henvisninger og informasjon. Imidlertid kan dette være litt mer utfordrende til første samtale, og også være ulikt mellom de ulike kontekstene informantene er en del av.

Siden informantenes grunnlagsforståelse er bygd på den sosialkonstruksjonistiske holdningen, antas det at informantene likevel vil klare «å stille seg inn på» klienten og forberede seg på å åpent møte det som kommer (Gergen 2016; Lorås, 2021). Forberedelsen

vil ut fra denne tenkningen inneholde en forståelse av at relasjon skapes i dialog med klienten. Gergen og Gergen (2016) sier at dette kan kjennes som en frihet fordi det ikke finnes en perfekt løsning eller svar på fenomener (s. 35). Denne forståelsen sammenfaller med det informantene sier når de uttrykker at de kjenner på en trygghet ved at de forbereder seg på å møte det ukjente. Dette fremstår som enda et nøkkelutsagn fra informantene.

På den andre siden kan det fremstå som utfordrende for terapeuten å tenke for generelt når det gjelder alle de ulike retningene innenfor familierapi. Ved at terapeutene tilegner seg en «for» generell kunnskap, vil det slik jeg tolker det, kunne begrense terapeutenes mulighet til å bli «spesielt» gode terapeuter innenfor enkelte retninger. Hvis terapeuten har tilegnet seg bare et utydelig kart over egen praksis, kan det vanskeliggjøre å få til en god forberedelse, og i verste fall føre til dårligere kvalitet på hele samtaleprosessen (de Flon, 2019; Jensen & Ulleberg, 2017).

5.4 Forståelse av terapeutens egen erfaringskompetanse

Informantene sa at de tenker at den systemiske tilnærmingen er blitt en integrert del av dem, og at de har blitt opptatt av å være menneskelig og ekte. Dette sammenfaller med Erna Tyskø (2019) sin uttalelse om at skillet mellom personlig og privat ofte kan fremstå som utydelig, noe også informantene ga uttrykk for (s. 71-77). Vi kan tolke dette som at terapeuten har egenskaper både fra privat og profesjonelt liv, og at kunnskap om resonans har hjulpet informanten med å forstå sammenhengen mellom disse to (Bagge 2011). I henhold til en sosialkonstruksjonistisk holdning, kan vi si at vi utvikler våre terapeutiske ferdigheter i de kontekster vi befinner oss i (de Flon, 2019). Dette vil både gjelde i privat og profesjonell kontekst, både i utdanningsinstitusjonene og jobben vi til daglig står i. I disse kontekster lever også diskursene og de etiske føringene for hvordan vi skal og bør leve livene våre, både på godt og vondt (Lorentzen, 2011; Øfsti, 2010).

Terapeutens evne til å forstå resonans som en gjenklang til eget liv er derfor viktig (Jensen og Ulleberg, 2017; Lorås & Tyskø, 2019). Det å være kjent med hvordan det føles på kroppen å stå i en eksistensiell vanskelig livssituasjon, vil være å anse som nyttig erfaring også for informantene (Monteau-Ponty, 2012). Uten denne erfaringen kan informanten i verste fall

stå i fare for å ha lite tålmodighet med klienten sine følelser, og terapeuten kan bli oppfattet som en kald og ufølsom terapeut. At terapeuten har kjent på negative følelser rundt diskurser i eget familiesystem, kan tenkes å være nyttige livserfaringer når informanten skal møte klienter som har det vanskelig (Gergen & Gergen, 2016; Øfsti, 2017). Dette sammenfaller med det Gergen og Gergen (2016) sier om terapeutens evne til å ha forståelse for hvordan det kan oppleves for en klient, når handlinger og følelser ikke stemmer overens med de rådende diskurser i samfunnet (Gergen & Gergen, 2016; Øfsti, 2017).

En måte å se diskurser på er, som en informant sa, at hen i sin oppvekst har lært at alle mennesker er like mye verdt uansett hva og hvem de er. Slik jeg forstår dette, har hen med seg et humanistisk syn på medmennesker i de ulike kontekstene hen beveger seg i (Iorentzen, 2011). En annen informant har erfart dette annerledes. Denne informanten fortalte om sin erfaring som pårørende til bruker av rusmidler, og de følelser hen kjente på som forelder. I en slike situasjoner kan klienter stå i fare for å ha mer fokus på egne erfaringer og følelser som en resonans, og automatisk tenke at disse også er gjeldende for klienten (Lorås & Tyskø, 2019). Hen kan slik stå i fare for å overskygge klientens faktiske behov til fordel for egne behov. I slike tilfeller fremstår det som ekstra viktig å være godt forberedt, slik at terapeuten får tid til å reflektere over hvordan egne erfaringer kan komme i veien for å hjelpe, noe som bør unngås (Lorås & Tyskø, 2019). Slik jeg forstår dette handler det om at informanten klarer å nyttiggjøre seg av egen erfaring ved å være åpen for at klientens historie er lik, men at den ikke er den samme (Lorås & Tyskø, 2019, s.73). Dette kan åpne for at informanten ser klienten og hen sitt behov, og ikke seg selv i klienten sin historie. Informanten vil da kunne forberede seg med en nysgjerrig tilnæringsmåte til klienten. I tillegg vil informanten kunne forberede seg på å undersøke hva klienten tenker om sin historie, og hvilke behov klienten selv mener at hen har.

6 Avslutning

Jeg vil nå gi noen avsluttende kommentarer i forbindelse med denne studien. Dette vil jeg gjøre ved å presentere implikasjon for praksis og forskning. Jeg vil videre dele noen svakheter ved forskningen, før jeg til sist kommer med studiens avsluttende kommentarer.

6.1 Implikasjon for praksis

Denne studien har vist at forberedelse til samtale er noe som innenfor familieterapeutisk kontekst er lite søkelys på. Informantene sa de ikke har drøftet fenomenet forberedelse med kollegaer, og at dette på et vis er et «avglemt» tema. Ved å løfte fenomenet på nytt, og sette søkelys på viktigheten av forberedelse, skapes det bevegelse i den konteksten det oppstår i. Fagfeltet trenger at vi evaluerer begrepene vi benytter oss av, for å unngå stagnasjon og at begrep mister kraft og verdi. Denne studien kan være et bidrag til å løfte fenomenet forberedelse slik at det blir tematisert på fagdager og internt mellom kollegaer i ulike kontekster.

Fenomenet forberedelse har slik jeg ser det en plass i alle kontekster hvor det er relasjonell kontakt mellom hjelpere og hjelpesøkende. Jeg håper denne studien kan være et bidrag for å løfte viktigheten av å gjøre en god forberedelse både til andre familieterapeuter og hjelpere innenfor andre kontekster. Som implikasjon til praksis vektlegger jeg spesielt de kontekster som i størst grad møter mennesker i sårbare grupper. Dette gjelder helsevesenet, barnevern, NAV, skole og andre lignende kontekster.

I forhold til kunnskap informanten har tilegnet seg gjennom utdanning, fremkommer det også her som lite søkelys på forberedelse. Søkelyset i utdanningen er slik jeg forstår det, mer på innledende fase i forhold til hvordan møte klienter og familier på en god måte. Jeg anser det som viktig at også utdanningsinstitusjonene vektlegger viktighet av forberedelse, og bør implementere fenomenet forberedelse inn undervisning av fremtidige familieterapeuter.

Ved å snakke om hva vi faktisk gjør når vi forbereder oss, håper jeg å inspirere andre hjelpere til å fokusere mer på denne fasen av et samtaleforløp.

6.2 Implikasjon for forskning

Denne forskningen vil kunne skape ny og utdypet kunnskap om fenomenet forberedelse for informantene og kollegaer i deres kontekst. En ny undersøkelse om fenomenet frem i tid, vil slik jeg ser det vært interessant for å sjekke ut om bevisstgjøringen av fenomenet forberedelse, har hatt noen innflytelse hos de som ble intervjuet i denne studien.

Jeg har også blitt nysgjerrig på fenomenet forberedelse, på tvers av profesjoner. Hva tenker lærere, sykepleiere, sosionomer og andre yrkesutøvere, om fenomenet forberedelse. Det vil også vært interessant å undersøke synspunkter hos veiledere hos NAV og kontaktpersoner i barnevernstjenesten.

Det jeg finner interessant er hva disse profesjonene, til forskjell fra familieterapeuter, legger i fenomenet forberedelse. Ved å undersøke fenomenet forberedelse sett i lys av andre profesjoner, har jeg et ønske om å se og reflektere over familieterapeutenes måte å forberede seg på, fra et annet perspektiv. Dette som en hermeneutisk spiral, hvor familieterapeuten innhenter kunnskap om forberedelse fra andre profesjoner. Slik vil terapeutens måte å forberede seg på kunne utvikle seg og bli enda bedre.

Hvordan opplever klienten og familiene å bli møtt av en familieterapeut. Her ville det vært interessant å undersøke hva klienten selv opplever som positivt og negativt, i møte med en familieterapeut. Ved å få kjennskap til brukerperspektivet, og inneha en kritisk refleksjon over egen praksis vil terapeuten få en ny og utdypet forståelse av seg selv i møte med bruker.

6.3 Mulige svakheter ved studien

Denne studien er gjort på bakgrunn av intervju av fem familieterapeuter. Dette er å anse som en liten studie, med lite datagrunnlag. Som følge av at det er en liten studie, kan det ligge en sårbarhet i funnene. Det er fordi undersøkelsen ikke vil være representativ for mange familieterapeuter, men for noe få.

Jeg hadde innledningsvis en forforståelse om at forberedelse var et tema som hadde lite plass i det praktiske arbeidet innenfor familierapi. Dette på bakgrunn av reaksjoner jeg har fått når jeg har snakket om fenomenet, både under min utdanning og ved min arbeidskontekst. Jeg har vært bevisst mine hypoteser og forforståelse, som kan ha lagt noen føringer for studien og for hva jeg har valgt å punktuere på. Dette kan tolkes som en mulig svakhet ved studien, og funnen bør derfor tolkes med forsiktighet.

6.4 Avsluttende kommentar

Å studere fenomenet forberedelse har vært både spennende og inspirerende. Jeg har over mange år, både før og under mitt utdanningsforløp, latt meg forundre over at forberedelse er et fenomen som tilsynelatende har fått lite fokus i de arbeidskontekster jeg har vært en del av. Jeg har gjennom møter med klienter latt meg fascinere over deres tilbakemeldinger om makten de har kjent på i møte med hjelpeapparatet. Jeg ønsker å dedikere denne studien til de som har inspirert meg til å forske på hva vi som er hjelpere faktisk gjør når vi forbereder oss til å møte hjelpetrequende. Jeg håper studien vil bety en forskjell for både klienter og familierapeuter i fremtiden.

Jeg har opplevd prosessen med denne studien som både inspirerende, spennende, utmattende, frustrerende og morsom. Jeg har hatt en betydelig bratt læringskurve, fra å være praktiker til å skulle skrive en akademisk oppgave. Jeg har følt meg rik som har fått tilegnet meg kunnskap om vitenskapsteori og filosofiske grunnlagstanker om den systemiske familierapien. Noe som har gitt meg en større trygghet i min praksis som familierapeut. Jeg har tilegnet meg en evne til å være kritisk reflekterende til verden vi er en del av. Lærdom om språkets betydning har gitt meg en evne til å undre meg over både små og store ting, noe jeg tar med meg i det videre løpet som utdannet familierapeut. Familierapifeltet inspirerer fortsatt, og jeg gleder meg til fortsettelsen.

Litteraturliste

- Aambø, A. (2019). Løsningsfokusert familieterapi. I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familieterapi*. (s. 169-181). Fagbokforlaget.
- Anderson, H. & Goolishian, H. A. (1988). *Human systems as linguistic systems. Preliminary and evolving ideas about the implications for clinical theory*. Family process, (4).
- Anderson, H. & Goolishian, H. A. (1992). *Från påverkan til medverkan. Terapi med språkssystemisk synssatt*. Bokforlaget Mareld.
- Anderson, H. (2003). *Samtale, sprog og terapi. Et postmoderne perspektiv*. Hans Reitzels Forlag.
- Anderson, H. (2019). Samarbeidende-dialogisk familieterapi. I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familieterapi*. (s. 199-211). Fagbokforlaget.
- Bagge, R. F. (2007). *Refleksjoner omkring begrepet «ikke-vitende posisjon»*. Fokus på familien. 2, s. 113-126.
- Bertrando, R. F. (2019) Systemisk familieterapi, Milanoskolen. Hvordan blir man familieterapeut? I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familieterapi*. (s. 139-153). Fagbokforlaget.
- Brøste, I. L. (2016). *En studie av avhørers forberedelser til førstegangs tilrettelagt avhør av barn som vitne og fornærmede*. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo].
<https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2739733>
- Christiansen, J. C. V. (2021). Antonovskys teori om opplevelser av sammenheng. I L. Lorås & J.C. C Christiansen (Red.), *Samtaler i relasjonelt arbeid*. (s. 33-43). Fagbokforlaget.
- Dalen, M. (2013). *Intervju som forskningsmetode-en kvalitativ tilnærming*. (2. Utg). Universitetsforlaget.
- De Flon, H. (2019). Hva er familieterapi? I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familieterapi*. (s. 15-24). Fagbokforlaget.

- De Flon, H. (2019). Hvordan blir man familierapeut? I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familierapi*. (s. 41-47). Fagbokforlaget.
- Finnvold, J. E., Seland, I., Tveito, S. B., Schøyen, M. A. & Aarset, M. F. (2020). *Familiens betydning. Kunnskapsoversikt om hverdagsliv, omsorg, samlivsbrudd og familiestøttende tiltak*. (NOVA Rapport1/20, s. 11-21). <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/3919>
- Gergen, J. K., Gergen, M. (2005). *Social konstruksjon - ind i samtalen*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Gergen, J. K. (2015). En invitasjon til sosialkonstruksjon. Forlaget Mindspace.
<http://doi.org/10.4135/9781473921276>
- Holmberg, Å. & Sundet, R. (2021). «ikke-vitende posisjon» i familierapeutisk praksis- muligheter og utfordringer i dagens samfunn. *Fokus på familien*, 49(4), 265-284).
- Holmgren, A. (2010). *Terapifortellinger. Narrativ terapi i praksis*. Tapir Akademiske Forlag.
- Inskog, W. (2014). *Samtalekunst. En kvalitativ studie om rådgivers erfaring med å samtale med personer med en sjelden diagnose*. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo].
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/42493/Inskog-master.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Jensen, P. (2016). *Ansikt til ansikt. Kommunikasjon- og familieperspektiv i helse- og sosialarbeid*. (2. utg.) Gyldendal akademisk.
- Jensen, P. (2019). Resonanskart i familierapeutisk praksis. I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familierapi*. (s. 79-92). Fagbokforlaget.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2017). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Gyldendal Norske Forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2017). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelige metode*. (5. Utg.). Abstrakt forlag.
- Johnsen, A. & Torsteinsson, V. W. (2015). *Lærebok i familierapi*. (2. Utg.) Universitetsforlaget.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2018). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. Utg.) Gyldendal Norske Forlag.

- Lorås, L. (2021). Faser i relasjonelle samtaler. I L. Lorås & J.C. V. Christiansen (Red.), *Samtaler i relasjonelt arbeid*. (s. 65-78). Fagbokforlaget.
- Lorås, L., Christiansen, J. V. C & Lindemann, S. (2021). Systemisk, sosialkonstruksjonistisme og meningskoordinering som perspektiver på kommunikasjon. I L. Lorås & J.C. C Christiansen (Red.), *Samtaler i relasjonelt arbeid*. (s. 19-31). Fagbokforlaget.
- Lorås, L., Næss. O. (2019) Forord. I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familierapi*. (s. 5-6). Fagbokforlaget.
- Lorås, L. & Tyskø, E. H. D. (2019). Hvordan påvirker familierapeuters profesjonelle liv deres private relasjoner? I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familierapi*. (s. 71-77). Fagbokforlaget.
- Lorentzen, P. (2011). *Ansvar og etikk i miljøarbeid*. Universitetsforlaget.
- Madigan, S. & Nylund, D. (2019). Narrativ familierapi. I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familierapi*. (s. 183-196). Fagbokforlaget.
- Malterud, K. (2018). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. (4. Utg.). Universitetsforlaget.
- Merleau-Pony, M. (2012). *Phenomenology of Perception*. TJ International Ltd.
- Michaelsen, H. C. (2019). Strukturell tilnærming til familierapi. I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familierapi*. (s. 121-138). Fagbokforlaget.
- Mosgaard, J. (2003) *De tre bølger i systemisk tenkning*. Fokus på familien, (3), s. 7-13).
- NAOB (u.å.) Forberedelse. *Det store norske leksikon*. Hentet 24.05.23 fra <https://naob.no/ordbok/forberede>
- Norsk senter for forskningsdata (u.å.). *Om NSD*. Hentet 11. 05.22 fra <https://www.nsd.no/>
- Shulman, L. (2004). *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Gyldendal Norske Forlag.
- Smith, J. A. & Flowers, P. & Larkin, M. (2022). *Interpretativ Phenomenological Analysis*. (2. Utg). SAGE Publications Ltd.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. (5. Utg.). Fagbokforlaget.

- Thomas, S. P. (2005). *Trough the lense of Merleau-Ponty, advancing the phenomenological approach to nursing research*. Nursing philofopy (6, s. 63-76).
- Thomassen, M. (2018). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal Norske Forlag.
- Thorsteinsson, V. W. (2019). Familieterapiens historie. I L. Lorås & O. Næss (Red.), *Håndbok i familieterapi*. (s. 25-38). Fagbokforlaget.
- Tilden, T. & Vrabel, K. (2019). Fellesfaktorer i psykoterapi. I P. E. Binder, L. Lorås. & F. Thuen (Red.), *Håndbok i individualterapi*. (s. 89-103). Fagbokforlaget.
- Tysnes, I. B. (2021). Et interaksjonistisk perspektiv på kommunikasjon. I L. Lorås & J.C. V. Christiansen (Red.), *Samtaler i relasjonelt arbeid*. (s. 45-60). Fagbokforlaget.
- White, M. (2007). *Kart over narrativ praksis*. Pax Forlag
- Øfsti, A. K. S. (2010) *Parterapi. Kjærlighet, intimitet og samliv i en brytningstid*. Universitetsforlaget.

Vedlegg 1 - NSD godkjenning

Melding

Referansenummer -522661

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidentifikator
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Beskriv hvilke bakgrunnsopplysninger du skal behandle

Jamfør bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person. Forskerspørsmålene gjelder for nåværende arbeidsplass, familiesenter. Risiko for å identifisere personen vil gjelde hvis familieterapeuten forteller om erfaring fra nåværende eller tidligere arbeidsplasser, hvor fortellingen kan avsløre hvem de er.

Prosjektinformasjon

Prosjekttittel

Master i systemisk par og familieterapi - Hva er familieterapeuters tanker om å forberede seg til samtale.

Prosjektbeskrivelse

Jeg skal intervju familieterapeuter som jobber på familiesenter. Jeg ønsker å undersøke deres tanker om å forberede seg til samtale med familiene som kommer til familiesenter. Jeg har valgt to forskningsspørsmål for å svare på denne problemstillingen: 1) Hva/hvordan tenker familieterapeuter at hen må forberede seg før møtet med familien? 2) Hva er familieterapeuters tanker om hvordan deres eget private liv og profesjonelle erfaringer påvirker hvordan de forbereder seg til samtaler? Først vil jeg intervju 4-6 familieterapeuter og så transkriberes lydopptakene etterpå. Så vil jeg se etter fellesnevner for hva familieterapeutene tenker er viktige elementer i forhold til å forberede seg til samtale. Er det noen ting de tenker er viktigere å vektlegge enn andre ting, og i så fall hva/hvilke faktorer er det? Så vil jeg vurdere funn opp mot hverandre og dra ut den mest fremtredende fellesnevneren i datamaterialet.

Begrunn behovet for å behandle personopplysningene

For å undersøke familieterapeuters tanker om å forberede seg til samtale, har jeg ikke behov for å vite navn på informant, foruten i forhold til svarslipp i informasjonsskriv/invitasjon til

deltagelse og samtykkeerklæring for ivaretagelse av data. I selve undersøkelsen vil jeg forsøke å anonymisere spørsmål så godt som mulig, og under transkriberingen vil personer kodes og gjøres ytterligere anonyme. Jeg vil slette all video/lydopptak når transkribering er gjort. Transkribering vil bli gjort kort tid etter intervjuene.

Ekstern finansiering

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Bente Eilertsen, Korsnes43@gmail.com , tlf: +4795110969

Behandlingsansvar

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Lennart Lorås , lennart.loras@hvl.no, tlf: +4798422113

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Nei og Utvalg 1

Beskriv utvalget

Familieterapeuter ved familiesenter

Rekruttering eller trekking av utvalget

Direkte kontakt med familiesenter, via telefon og mail.

Alder

20 – 67

Personopplysninger for utvalg 1

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidifikator
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?

Personlig intervju

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Informasjon for utvalg 1

Informerer du utvalget om behandlingen av opplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Tredjepersoner

Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?

Nei

Dokumentasjon

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet opplysninger om seg selv?

Ved direkte kontakt med forsker/student og/eller veileder. Materiale vil etter ønske fra informant bli slettet eller endret umiddelbart, ut i fra informantens ønske.

Totalt antall registrerte i prosjektet

1-99

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet?

Behandling

Hvor behandles opplysningene?

- Private enheter

Hvem behandler/har tilgang til opplysningene?

- Prosjektansvarlig
- Student (studentprosjekt)

Tilgjengeliggjøres opplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon?

Nei

Sikkerhet

Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?

Ja

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

- Opplysningene anonymiseres fortløpende
- Adgangsbegrensning
- Andre sikkerhetstiltak

Hvilke

Ekstern USB penn/minnebrikke

Varighet

Prosjektperiode

01.08.2022 - 30.05.2023

Skal data med personopplysninger oppbevares utover prosjektperioden?

Ja, data med personopplysninger oppbevares til: 31.07.2023

Til hvilket formål skal opplysningene oppbevares?

Til resultat av masteroppgaven foreligger, og seinest innen klagefrist for masteroppgaven.

Hvor oppbevares opplysningene?

Forsker/student oppbevarer datamaterialet passord-beskyttet og på sikkert sted uten tilgang av andre personer, til resultat for vurdering av masteroppgaven foreligger.

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet?

Ja

Begrunn

I hovedsak skal ikke denne undersøkelsen kunne føre til identifisering av person, men historien familieterapeuten forteller vil kunne føre til avslørende svar som i verste fall kan spores. Dette vil behandles i forhold til personvern og anonymiseres fortløpende i videre tekst.

Vedlegg 2 - Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Familieterapeuters tanker om å forberede seg til samtale”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få kunnskap om hva familieterapeuter tenker om forberedelse til samtale.

Mitt navn er Bente Eilertsen og jeg er familieterapeut. Jeg er student ved VID Vitenskapelige Høgskole i Oslo, Master i systemisk par og familieterapi. Jeg jobber til daglig som familie- og miljøterapeut ved Aglo barne- og familiesenter i Stjørdal.

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I denne studien vil jeg intervju familieterapeuter som jobber ved ulike kontekster innenfor systemisk familieterapi.

Din kunnskap vil kunne bidra til økt kompetanse om hva som er viktig å vektlegge for å få til gode samtaler med familiene som kommer til samtale.

Jeg ønsker å undersøke hva familieterapeuter tenker om å forberede seg til samtale med familier som kommer til samtaler. Hva tenker du er viktig å vektlegg i forberedelse, og hvor bevist er du din rolle og tanker i disse møtene. Tar du med deg noe fra eget liv, og i så fall hva tenker du om dette?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Vid vitenskapelige høyskole er ansvarlig for prosjektet.

Min veileder i prosjektet til masteroppgaven er professor Lennart Lorås, VID vitenskapelige høyskole, Tlf +47 98 42 21 13, lennart.loras@hvl.no.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har valgt å ta kontakt med deg fordi du er familieterapeut og jobber ved institusjon hvor man på ulikt vis tar imot familier. For å få tilstrekkelig nok informasjon til å besvare mine forskningsspørsmål, ønsker jeg å intervju 4-6 familieterapeuter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil bruke intervju som metode for min undersøkelse, og det vil bli foretatt et til to intervju.

Jeg har laget en intervjuguide med spørsmål som jeg ønsker å bruke i undersøkelsen. Denne vil være førende for intervjuet. Det vil bli anledning til å dele generelle tanker du har avslutningsvis i intervjuet.

Intervju nummer to vil kun være nødvendig hvis jeg som forskeren har behov for å undersøke og/eller utdype enkelte spørsmål nærmere.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De som vil ha tilgang til materialet er forsker/student og veileder for forskningen, Professor Lennart Lorås.
- Datamaterialet vil bli lagret på passord beskyttet pc og kryptert minnepenn.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil avsluttes etter endt forskning. Alt materiale som blir frembrakt og brukt i forskningsprosjektet vil bli makulert etter at masteroppgaven er ferdigstilt, og seinest to måneder etter levering av masteroppgaven, som er 31. Juli 2023.

Intervjuene vil være anonyme og tas opp på diktafon eller videokamera. I etterkant vil samtalen transkriberes, og all identifiserende informasjon vil bli fjernet. Funnene vil bli presentert i masteroppgaven.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID Vitenskapelige høyskole har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Bente Eilertsen, Tlf +47 95 11 09 69, korsnes43@gmail.com
- Professor Lennart Lorås, VID vitenskapelige høyskole, Tlf +47 98 42 21 13, lennart.loras@hvl.no.
- Vårt personvernombud: Nancy Yue Liu. Personvernombud@vid.no eller nancy.liu@vid.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Phd Lennart Lorås
(Forsker/Veileder)

Bente Eilertsen
(student/forsker)

Vedlegg 3 - Samtykkeskjema

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Familieterapeuters tanker om å forberede seg til samtale», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et eller to intervju.
- at opplysninger om meg publiseres, men slik at jeg ikke kan gjenkjennes.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4 - Intervjuguide

INTERVJUGUIDE -FAMILIETERAPEUTENS TANKER OM Å FORBEREDE SEG TIL SAMTALE:

1 Presentasjon av informant/familieterapeuten:

- a) Alder på familieterapeut
- b) Hvor lenge har du jobbet som familieterapeut?

2 Profesjonelle bakgrunn/praksis:

- a) Når du hører problemstillingen, *Familieterapeuten tanker om å forberede seg til samtale*», hva blir du opptatt av?
- b) Hvilken bakgrunn som familieterapeut har du? Altså hvilken utdanning og fra hvilken tidligere arbeidskontekst kommer du fra?
- c) Har din bakgrunn som familieterapeut og erfaringer fra annen arbeidskontekst, påvirket din måte å tenke på i forhold til forberedelse til samtale? Beskriv i så fall hvordan?

3 Praktisk arbeid i systemisk perspektiv:

- a) Kan du beskrive hva du gjør når du skal forberede deg til samtale, hva tenker du er viktig? Hvor mye tid tenker du er nødvendig å bruke på forberedelse, og hva brukes tiden til?
- b) Hvor mye tenker du at du må vite om familiens før du møter dem? Hvor nysgjerrig er du på familiens bakgrunn og historie før første samtale, tenker du dette har relevans for forberedelsen, i så fall hvordan? Hva tenker du om familiens tidligere erfaring fra samtaler?
- c) Hva tenker du om bevissthet rundt familiens ressurser, styrker og hierarki, i første møte?
- d) Hva tenker du om relasjonens betydning når du skal forberede deg til samtale. Hvordan jobber du med relasjonen i forberedelsen til samtale?
- e) Hvilken tanker har du om samarbeid med andre enheter som er naturlig at familiene har kontakt med? Hvilke erfaringer og generelle tanker har du om at dette kan ha betydning for din måte å forberede deg til samtaler på.
- f) Hvilke tanker har du om bevissthet rundt dine ressurser, styrker og eventuelt svakheter som familieterapeut, i forbindelse med forberedelse til samtale?
- g) Kan du huske et spesielt møte som har lært deg noe som er viktig å tenke på i forberedelse til samtale.
- h) Hvor mye klarer du å være i en ikke-vitende posisjon, og er dette noe du tenker over i forbindelse med forberedelse til samtale?

4 Privat liv:

- a) Hvilke familieforhold og/eller familiekultur kommer du fra, både med tanke på din oppvekst og voksne liv?
- b) Har familieforholdet og/eller /familiekulturen du har vært en del av, betydning for måten du tenker på i forberedelse av samtale?
- c) Hvilke andre erfaringer har du fra levd liv som kan ha påvirket deg, og i så fall hvilke tanker har du rundt dette? (Resonans?)

5. Avsluttende spørsmål

- a) Er det noen tanker om å forberede seg til samtale som du ikke er blitt spurt om og som du ønsker å dele? Dette for å belyse noe du mener har relevans for forskningen.

Vedlegg 5 - Transkribering

Refleksjonen
 Reflekterende
 team

542 D-Jeg kan jo si til den måten ja, når vi har en samtaler etter at vi har
 543 snakket med familien. For eksempel jeg og den andre
 544 familierapeuten da, så kan jo jeg si at jeg tenker. At her, så er det
 545 litt sånn og sånn. Ja, så får man høre da uten at vi gjør noe mer med
 546 det der og da. Men dem får høre hva vi tenker rundt utfordringene
 547 deres. Og det er jo noe hypotese, ikke sant? Ja. Så får dem nå, ja jeg
 548 håper at de tar med seg noe og tenker over hva vi har sagt.

549 Forsker-Hvis det er en dårlig hypotese, ja det er litt sånn «briste
 550 eller bære». Det kan åpne en dør eller lukke en dør.

551 Jeg har faktisk en sånn sak nå nettopp en mor fikk presentert en
 552 hypotese om at hun ikke har lært å vaske, hvor det stemte. Dette
 553 kommer da ikke naturlig (fortalte om saken).

Diskurs
 Sirkulær
 forståelse

554 D-Og så har jeg sagt når vi sitter og snakker, at jeg tenker jo at her er
 555 det en pappa som aldri har fått god omsorg selv, så det preger han
 556 jo i det han skal gjøre selv og ansvaret på det ligger jo veldig mye
 557 plassert i hans oppvekst og ikke i hans som en person. Og hvis jeg
 558 treffer, så er det jo godt å høre.

Sosial
 konstruksjonen

559 De er jo litt havnet i det her på grunn av et eller annet som har
 560 skjedd før. Det er ikke jeg som person som vil være sånn som jeg er,
 561 men jeg har faktisk ikke fått med meg nok for å være noen andre
 562 enn den jeg er.

563 Forsker-Jeg tenker jo at man forbereder en grunn hvis man får
 564 ryddet vekk hypoteser, eller det blir litt feil å si at man rydder dem
 565 vekk, men det å presentere dem. Fordi at de ikke er klarer over ting
 566 selv.

567 D-Nei, de er faktisk ikke det altså.

568 Forsker-Hun som jeg snakker om har aldri tenkt tanken. Og da fikk vi
 569 jo også snakket om skammen, sorgen og alle følelsene rundt dette
 570 når hun ikke klarer det hun skal.

Sirkulært
 Sosial
 konstruksjonen

571 D- Vi har mye CoS-P, der og kommer vi jo litt inn på det med hvem
 572 er du hvem er du og hva har du med deg selv, sant? Fint verktøy for
 573 å komme inn på en del. Så vi kommer jo inn på mange ting i fra
 574 mange vinkler her nå faktisk.

575 Forsker-Vi har snakket litt om det med ikke-vitende posisjon, noe du
 576 har sagt mye om. Men jeg lurer på, har du et spesielt møte som du
 577 husker spesielt, som du på et vis litt har litt med deg, og som har
 578 gjort deg til den du er i dag.

579 D-Ja, ja, faktisk det var når jeg jobbet på Katarina senteret, det var
 580 den første gangen. I hvert fall så kom det inn en gutt på 14-15 år. Far
 581 og stefar og stemor og mor som hadde utfordringer med gutten. Og
 582 de forteller om hvor vanskelig han er. Og så spør jeg gutten hvordan
 583 det er for han, og være i det systemet der da? Så kan jo han fortelle

reflektere
 sammen med
 kollega-terapeut

se med den
 andres briller

forventningenes
 trap- forståelse

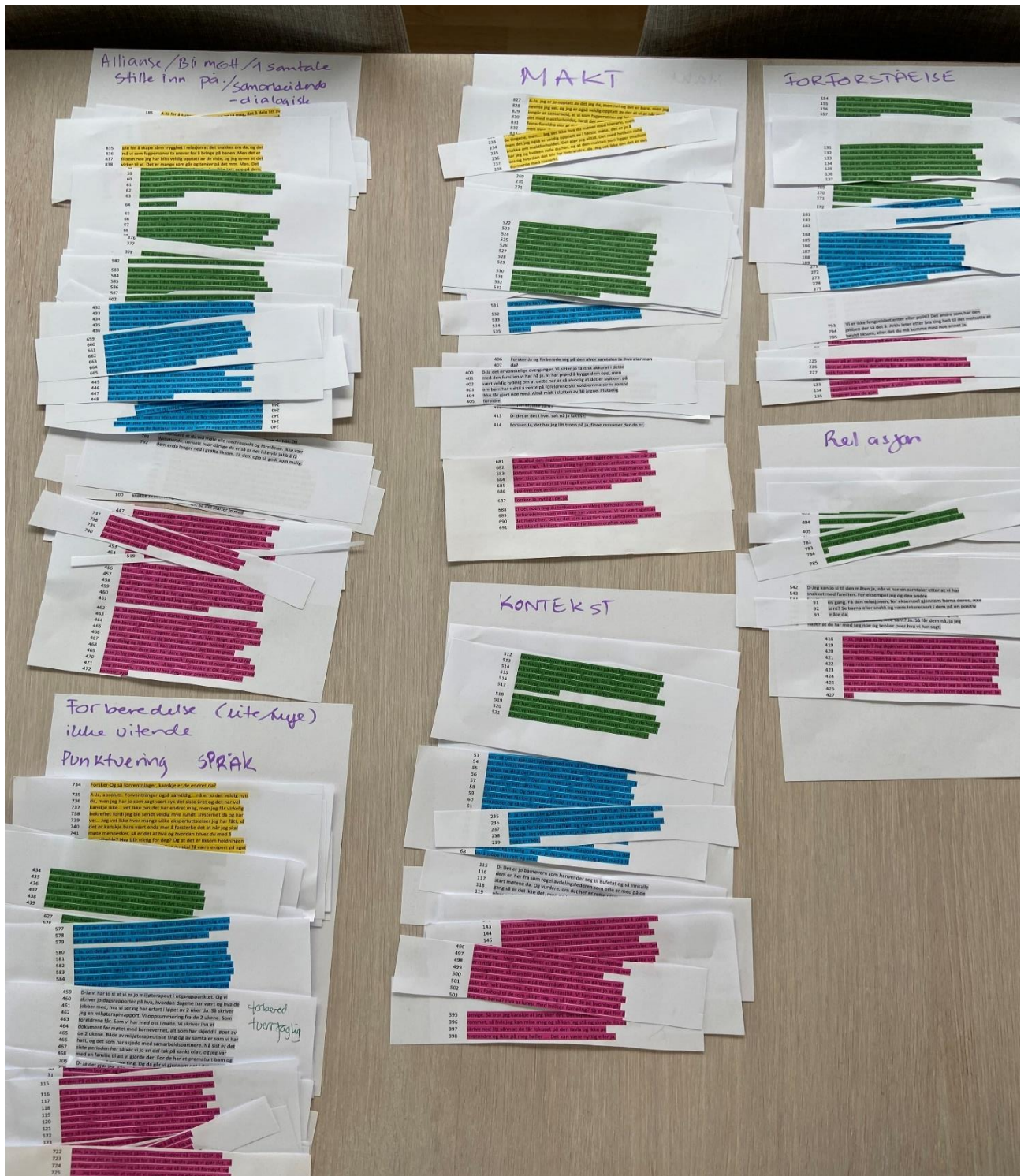
å forstå

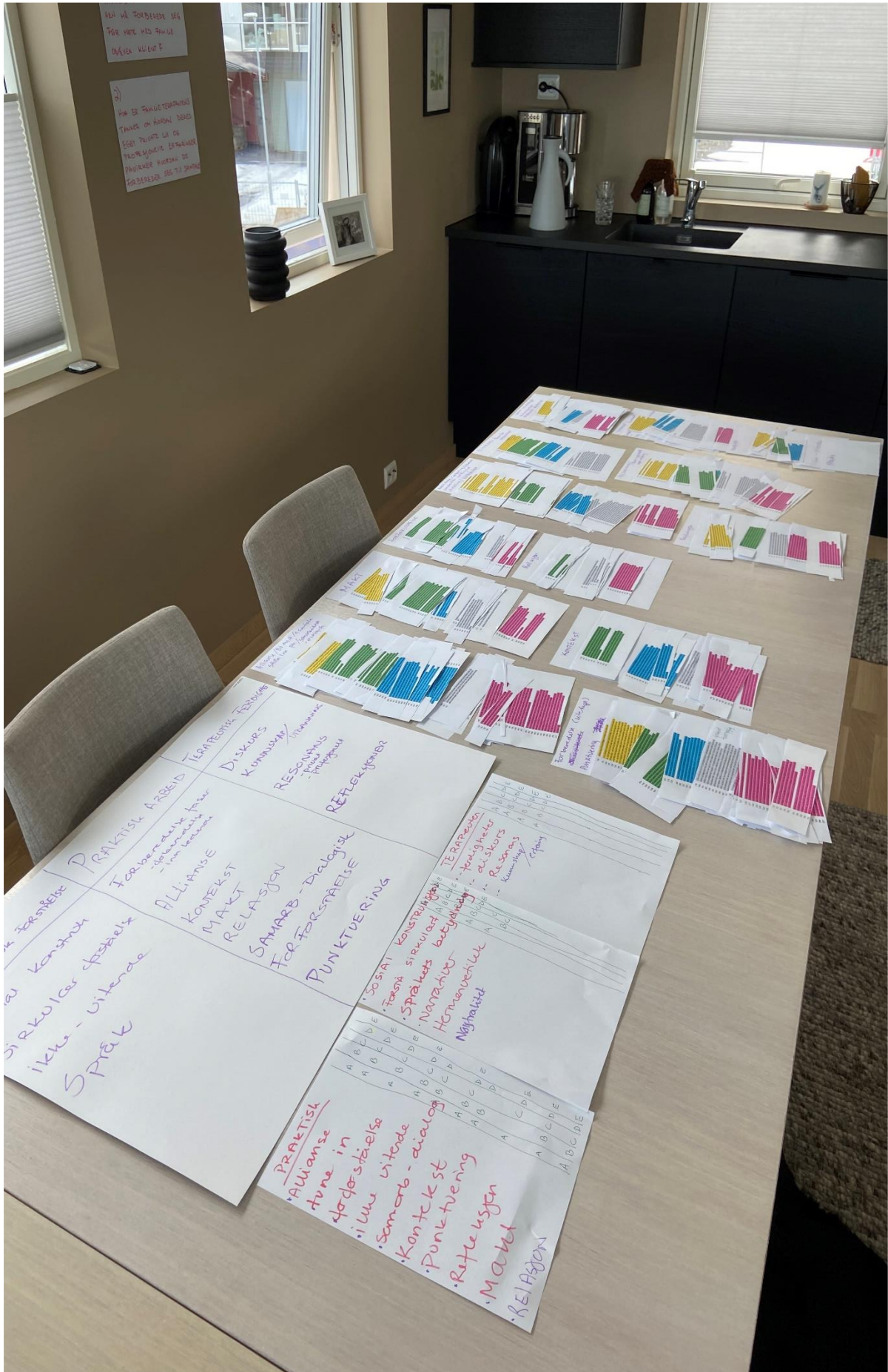
CoS-P

egen erfaring
 som preget
 terapeuter.

Vedlegg 6 – Eksempel på analyseprosess

ikke forstøelse
 eller konstruktiv
 sirkulær feedback
 ikke - vitende
 SPRÅK

PRAKTISK ARBEID
 Forberedelse for
 - samarbeid
 - for handling

ALLIANSE
 KONTAKT
 MÅLT
 RELASJON
 SAMARB - dialog
 FOR FORSTØELSE
 PUNKTØVING

TRANSPARENT FERDNING
 DISKUSJON
 KOMPARASJON
 RESONANS
 - forståelse
 - forståelse
 REFLEKSJONER

• Sosial konstruksjon
 • Sosial struktur
 • Språkets betydning
 • Narrativer
 • Hermeneutikk
 • Målbildning

PRAKTISK
 • Alliansen
 • Tunge in
 • forberedelse
 • ikke vitende
 • Samarb - dialog
 • Kontaktst
 • Punktøving
 • Relasjons
 • MÅLT
 • RELASJON

• Forberedelse (for handling)
 • Alliansen
 • MÅLT
 • RELASJON

Vedlegg 7 – Teoretisk oversikt i analysen

S SYSTEMISK FORSTÅELSE	P PRAKTISK ARBEID	T TERAPEUTISK FERDIGHET
Sosial konstruksjon Sirkulær forståelse ikke-vitende Språk Kontekst	Forberedelse faser - forberedelse - innledende ALLIANSE KONTEKST MAKT RELASJON SAMARB - Dialogisk FORFORSTÅELSE PUNKTVERING	DISKURS KUNNSKAP / UTDANNING RESONANS - privat - profesjonelt REFLEKSJONER